KIRKE OG KULTUR

INNHOLD:

HEFTE 8 OKTOBER 1930 37. AARG.

REDAKTØR: EIVIND BERGGRAV

Kirke og kultur utkommer med 1 hefte hver måned undtagen i juli og august. Abonnement kr. 10.00 pr. år, utlandet kr. 15.00. Kan bestilles på postanstalter, hos bokhandlerne og i ekspedisjonen, Rådhusgaten 30B.

HVORDAN MENN DØR

Dagbok ført av stuert HARALD SIMONSEN februar—juni 1922.

Andrée-tragedien har gjenkalt i erindringen en lignende tragedie på Nordsvalbard for nogen år siden. To menn, assistent *Møkleby* og stuert *Simonsen*, som hørte til den norske geofysiske Spitsbergenstasjon på Quade Hook, skulde ro tvers over Kings bay for å hjelpe en fangstmann som lå der, og som man mente led nød. (Det viste sig senere at fangstmannen var forulykket et par måneder før undsetningsekspedisjonen drog avsted). Møkleby og Simonsen satte ut den 21. februar 1922. Det var en tur på 2—3 mil, og under normale forhold kunde de ha nådd frem på dagen. Men det skulde gå anderledes. De kom fast i isen og drev med strømmen, snart nordover langs landet, snart sydover, inntil de endelig den 11. mars kom sig i land i Kobbebukten på Danskeøia, 80 km. fra Kings bay. Da visste de ikke hvor de var. — Efter tre lange måneder i Kobbebukten omkom de begge av sult.

Møklebys dagbok fra denne triste ferd i isen og opholdet i snehytten på Danskeøia blev trykt i Aftenposten i juli 1923. Vi trykker her op Simonsens dagbok og to brev som stod sist i boken.

Den første del av Simonsens dagbok er skrevet i et hefte av størrelse som en vanlig ulinjert skole-kladdebok og utgjør 26 tette sider. Derpå fortsetter det i en notisbok (av stort format), nærmest en ordrebok for agenter (14 × 22 cm.), hvor de linjerte sider er nummerert, men ikke de mellem hver av disse værende to rene blader (beregnet på blåkopi). Her optar dagboken 50 sider. I begynnelsen er der bare skrevet på de linjerte sider, senere også på de andre. Håndskriften er helt til slutt klar og jevn. Ikke nogen skjeve linjer på de ulinjerte blad, som er like så tett og rett beskrevet som de andre. Dette gjelder også den aller siste dags brev til moren.

«Til finneren av denne min dagbok tilhørende Harald Simonsen, Grønnegate 22, Tromsø.

Den der må finne oss død her av sult eller kulde beder jeg på det innstendigste som er min siste vilje å overbringe denne dagbok til min mor Berthe Jensen, Grønnegate 22, Tromsø, eller til min bror Leif Jensen, Storgaten 36, Tromsø, så at min siste skrivelse kan komme til sitt bestemmelsessted. Samt om det skulde være nogen legemlige rester av mig, at det blir

medbragt hjem, det vil være min siste trøst for mine kjære der hjemme. Denne dagbok vil vise hvad vi har gjennemgått og hvor lenge vi har levet siden vi forlot Quade Hook, den 21. februar kl. 11 formiddag 1922 og til den siste dag her blir notert.

Harald Simonsen.
Stuert ved det geofysiske.

*

Onsdag middag den 22. februar. Dessverre gikk det ikke så fort å komme til Ebeltoft som det først så ut til igår, da vi reiste fra Quade Hook kl. 11 formiddag. Det gikk bra over fjorden til vi kom tvers av Kap Cese. Da traff vi det første isbelte som strakte sig tvers over hele Krossbay. Vi forsøkte allikevel å komme gjennem, men det viste sig at hele Kross bay var full med snesørpe så vi ikke kunde komme frem, så forandret vi da kursen mot Kap Mitra, men kommen halvveis mellem Kap Mitra og Kap Gisee, traff vi også der på is som kom inn fjorden. Den så ut som å være større fjordis. Da is også sperret veien til land, bestemte vi oss for å komme op mot Kap Gisee igjen for å komme ut av issørpen, som da ellers er blitt så tykk at den var vanskelig å ro. Kl. 8 aften var vi da endelig kommet i høide med Gisee, men da var snesørpen så tykk at båten stod helt stille selv om vi langet ut i årene alt vi kunde prestere av åndsnærværelse og kraft. Så var det intet annet for oss å gjøre enn å belave oss på å sove. Vår velfortjente søvn i båten hvor vi lå, snetykke var det for det meste i hele går, så natten kunde tenkes å bli den samme. Først laget vi oss en panne sjokolade som vi satte tillivs med så mange kavringer som vi kunde spise, derefter tok vi frem vår deilige sovepose der gir plass for 3 personer av middels størrelse, at vi sov bekvemt inatt er ikke sant, for vi måtte ligge langstrakt og balansere på hver sin åre og et kassehjørne der stakk oss delvis i sider og rygg efter hvert som vi dreiet oss mellem hver kuldegysning, der fikk oss til å riste som et aspeløv om høsten. Selvfølgelig måtte vi skiftevis ut av vårt hjemmested for å lense båten, der viser sig å være meget åpen i sine sammenføininger. Således holdt vi det gående til idagmorges kl. ½8, da måtte vi ut for å gjenvinne

endel av den kropslige temperatur, som vi i nattens løp har tapt. Vi opdaget da at vi var i drift med isen utover i retning Kap Mitra, som vi var tvers av kl. 12. Imidlertid har vi da huket oss fast til et mindre isflak. Vi arbeidet 3 timer for å komme frem 2 båtslengder for å nå hen til det. Her har vi da slått oss til ro efterat vi har spist en boks med innhold av flesk og erter (underlig hvor godt maten smaker i sådan en friluftstur), derefter renset vi båten for sne og is og diskuterte våre forholdsregler for kommende natt. Møkleby er nu på isflaket og løper rundt sig selv, som om han vil ta verdensrekorden i runddans. (Han sier det er koldt). Vi har forsøkt å komme oss til land på de større isflak der kunde bære oss der ligger inne i issørpen, men de ligger så spredt fra hverandre så vi er nødt til å holde oss i båten. Vi driver jevnt og sikkert utover, snart er vi midt for lagunen. Det gode med saken er at det har vært aldeles vindstille i hele dag, så vi føler oss tilfreds med tilværelsen, vi har jo en god beholdning av proviant. Solen så vi også herute for første gang, den skinnet i vel en time og sendte sine gyldne stråler over vårt lille fartøi som nu skulde lignes med «Maud» gjennem polarisen.

Simonsen og Møkleby-ekspedisjonens deltagere.

Videre onsdag aften den 22. Det isflak vi hadde forankret oss til, rigget vi op et lite nett til den trådløse. Møkleby sendte da melding til Kingsbay kl. 6, men om han blev hørt vet vi jo ikke. Kl. 4 passerte vi rundt odden på lagunen, fremdeles tett pakket med is rundt om. Dog så nær land at vi så de store brenninger på odden. Det er nu ikke annet for oss å gjøre enn å være rolig og avvente det øieblikk eller den tid vi skal få anledning å lande, hvorhen er meget usikkert, som det nu ser ut. Vi lavet da plass til soverum for natten forut i båten hvor vi da krøp i soveposen og trakk storseilet over oss til beskyttelse mot vinden. Kap Mitra hadde vi i øst kl. 8. Ellers alt vel. Møkleby, Simonsen.

Torsdag den 23. februar. Vi hadde i nattens løp drevet i nordlig retning med en bøining utover mot vest. Kl. 5 idagmorges drev vi hurtig i retning mot et lite skjær der i nordvest for Kap Mitra, vi tørnet ut i en fart for å få båten rundt

på en annen side av vårt isflakk som vi lå fast til siden igår, da vi just har fått båten rundt, tørnet isflaket mot klippen og fordelte sig i mindre stykker, men vi har da reddet oss forbi og drev videre nordover. Kl. 9 forsøkte vi å forsere båten gjennem issørpen som da syntes å være tynnere, for å komme nærmere land. Vi arbeidet med å hale og stake oss frem til kl. 3 i eftermiddag, da hadde vi kommet omtrent 200 meter, da blev den ganske sterkt sammenpakket, så vi har måttet opgi med det til videre. Dønningen er fremdeles ganske kraftig fra vest. Nu mens jeg skriver dette ser vi at vi driver nærmere land i retning nord. Nu kl. 4 eftermiddag er vi tvers av den første av de isbreer nordenfor Mitra. En kraftig sydøstvind har blåst i eftermiddag, dog synes den nu å være mere østlig. Vi ser at isen pakker mere og mere sammen til land, så det er nu vårt eneste håp at vi i løpet av morgendagen må kunde nå land etsteds her omkring, selv om vi er nødsaget til å gå fra båten som vi aller minst vil slippe fra oss. Kulden har tiltatt meget sterkt i løpet av dagen. Alt hvad vi har av proviant er frosset til sten. Nogen større kokning har det ikke blitt noget av enda, det har gått mest på kaffe og kavring et par ganger om dagen.

Fredag den 24. februar kl. 3 em. Vi driver stadig videre nordover omkring ¼ mils avstand fra land, som har vært den konstante avstand siden vi passerte lagunen for Kap Mitra. Nu kl. 3 eftermiddag er vi tvers av den 4de isbre (nordover) farten er jevn langs med kysten, dønningen blir mere efter oss, efter hvert som strømmen fører oss langs land. Vi har ikke sovet noget i natt på grunn av at båten lå meget usikkert og skruet mellem isflakene som har tatt en mere form av fastere is. I formiddag forsøkte vi å gå på isen mot land, men måtte snart opgi det, da den er meget usikker å gå på selv med ski og de tunge dønninger vil alltid holde isen opdelt i mindre stykker. Vi har nu halt båten op på det isflak vi i natt har ligget fast til. Først tok vi alt ut av båten, derefter halte vi den inn på flaket for å efterse om den har tatt mye skade av isen, heldigvis ser den penere ut enn vi har trodd, vi skrapet den da utvendig og innvendig ren for is og sne og har nu stillet den op mot vår deilige isflak, der er 2 båts-

lengder langt og 1 båtslengde bredt. Det er oss til stor gavn og nytte. Her løper og går vi rundt hele dagen for å holde oss i vigør, alt mens vi betrakter det ville landskap vi så langsomt men sikkert driver forbi. Likeledes er vi meget glad for at været er så pent, det hjelper meget på å holde humøret oppe. Hvor vi egentlig kommer oss i land kan vi for øieblikket ikke gjøre oss noget begrep, men vi har det håp å havne i Magdalenebay, hvis strømmen er oss gunstig. Selv om vi skulde komme oss til land kan vi ikke komme op på land her, for det første er dønningen altfor svær, for det annet er det så høit og steilt ved stranden at det vilde være helt ugjørlig å komme op. For øieblikket sitter vi rundt våre primusser og koker kaffe og varmer oss en boks lapskaus, det smaker utmerket for oss nu. Vi er ved godt humør og ser ennu lyst på tilværelsen. Efter vi har spist, tar vi oss en times marsj rundt på vårt isflak til vi gjemmer oss i soveposen.

Lørdag den 25. februar kl. 1 middag. Driften har vært meget svak nordover siden igåraftes, dog har vi drevet rett ut fra land så vi har sett Kap Mitra. Siden kl. 11 formiddag har driften nu tiltatt nord og inn mot land igjen. Nu er vi tvert av isbre 5. Det faller en kold vind fra breen herut, dog har det vært helt vindstille siden igår, litt rimfrost har det vært inatt. Vi har strekt op seilene som nu er en god beskyttelse mot vinden. Og så har vi solen på den annen side som har skinnet siden kl. 11. Det føles ganske lunt i le bak seilene selv om det er temmelig høit til taket. Det ser ut for at isen nu vil sprede sig litt mer, dog ikke så mye at det kan la sig gjøre å komme noget sted. Åpent vann har vi ikke sett siden torsdag rett mot vest. Nu derimot kan vi se åpent vann helt nord med den fjellknatt forbi den 6te av breene. Vi får nu bare avvente til det slår råk i isen så vi får komme oss inn til land. Her på flaket ligger vi behagelig, det ser ut som vi har lagt vår kjære skute op for vinterkvarteret, den står benket op med en snemur på hver side. Idag har vi intet å bestille, kun spasere rundt båten og av og til betrakte et par kobber som ligger lenger borte på isen. Om vi skjøt dem kan vi ikke nå til dem, da isen er for svak og for usikker til å passere. — —

Senere på dagen kl. 6. Driften nordover stanset plutselig kl. 5. Det ser ut for at strømsetningene rett under land står i forbindelse med høi og lavvann. Dog ser det nu ut for oss som om vi skulde være kommet inn i en bakevje der bærer den motsatte vei helt under land sydover. Vi ser nu brenningene i land går meget høit, så vi er glad for at vi er i god avstand fra dem. Å lande på denne side av landet er helt umulig. Nu for øieblikket er det helt vindstille igjen, den vind vi har her om dagene er hvad de kaller for solvind, den tiltar så snart solen kommer frem og avtar når den går ned, da er det helt stille igjen. Vi har idag hatt 4 timers solskinn. Det er jo for oss her ute på isflaket der driver med strøm og vind en sann fornøielse.

Søndag 26. februar kl. 2 em. I nattens løp har vi hatt en runddrift. Vi har nemlig drevet sydover langs landet og var idag i høide på samme sted kl. 10 formiddag som igår formiddag kl. 11, nemlig tvers av fjellet mellem den 5te og 4de isbre sydover. Dog er vi et godt stykke lengere ut i sjøen idag og har således kraftigere strøm nordover igjen, jo lengere ut fra land dess hurtigere bærer strømmen mot nord. Kl. 12 inatt fordelte isen sig noget, så vi kunde se åpent vann inn mot land, men som ovenfor nevnt kan vi ikke lande her mellem breene, da stranden er altfor høi og steil og dertil kommer en kraftig dønning, der står rett på, så vi vil ikke risikere å miste båt og proviant i brenningen, uten det vilde være høist nødvendig å redde vårt liv. Kl. 1¼ inatt satte isen sammen og strømmen bar oss da lengere ut fra land. Kl. 10.45 formiddag begynte driften nordover og fortsetter nu med en hastighet som vi ikke har sett siden vi passerte Kap Mitra. Vi har ikke annet å gjøre enn å avvente den tid vi kan runde forbi fjellet nord for den 6te av breene for muligens der å bli ført inn til Magdalene bay og komme i en åpen råk.

Søndagsbetraktninger. Ingen av oss på Quade Hook kunde tenke på, da vi tirsdag morgen drog avsted, at det skulde bli slik drøi vei over til Ebeltoft, som var vårt bestemmelsessted. Det var jo foreslått og diskutert i det store og brede i alle tenkelige måter og retninger både om nasjonal og røde kors flagg i topp, men ingen av oss tenkte på det uforutsette som

vi nu dessverre er kommet så slemt avsted med. To mann er satt ut med livet på spill for å komme den 3dje til undsetning. Nu ser det ut som det er vi der behøver en hjelpeekspedisjon efter oss. Hvad som angår til opretholdelse av livet er vi så bra utrustet at vi kan holde ut i en 2 måneders tid, men parafin kan vi ikke ha mere enn høist i 4 uker, derfor har vi tatt våre forholdsregler fra første dag vi kom i drift, å ikke forbruke mer enn høist nødvendig av både proviant og parafin. Av ammunisjon skal vi ikke bruke undtagen til i nødstilfelle, vi vet jo i øieblikket ikke hvordan denne drift vil ende, og om vi i hele tatt kan få en god landing, så vi kan bjerge alt med oss.

Videre idag. Observasjoner. Bisol sett på høire av solen kl. 11.05 til kl. 12.00. Skinnet av solen såes på fjelltoppene kl. 10.00. Kl. 11.00 skinnet den her ned på oss. En kold østenvind ut fra land idag, så vi må stadig spasere de 30 små skritt i en oval cirkel rundt båten. Vi spiser 3 ganger på dag. Det tredje og kraftigste måltid blir tatt om kvelden. Hovedporsjonen er en brennende varm kaffe der blir drukket med velbehag. Vi blir nu så godt herdet, så kulden generer oss ikke stort. Bare vi nu snart kunde komme i land.

Mandag den 27. februar kl. 3 em. Fremdeles har vi drevet i bakevjen som går langs med landet sydover til odden mellem 5te og 4de bre og så ut, nord og inn mot land igjen. Idag er vi betydelig lengere ute enn igår og har således den fordel å komme litt lengere nord. Muligens at vi i løpet av kvelden kan runde rundt odden her nord for den 4de bre, da vi nu ser at driften har enn mere nordlig retning. Vi har hverken igår eller før idag sett noget åpent vann, kun is så langt vi kan se. Dog synes vi nu å kunne se åpen sjø i sydvest. Og så kan vi merke på de knappe dønninger, der kommer inn at det er åpent vann i nærheten. Det er intet for oss å gjøre ennu. Isflakene har pakket mere sammen enn vanlig og den sørpeis der har dannet sig til flak er heller ikke så stor at man kan komme nogen vei på ski. Vi må således rolig finne oss i å drive på vårt stolte isflak til vi får åpen råk eller vann engang.

Det har vært helt vindstille idag siden igår eftermiddag, kun nu føles en liten luftning fra land.

Vi holder det gående med å promenere rundt vår båt der rider stolt på sitt drivende flak med seilene oppe, der gir oss litt le når vi skal innta våre måltider, der forekommer 3 ganger daglig. Om natten breier vi seilene over oss forut i båten, som vi har innrettet til soverum, midtskibs vårt kjøkken og spiserum og plass for endel proviant, akterut for resten av provianten og våre redskaper som vi har med. Ved siden av båten nede på isen står polarkjelken med skiene, stokkene og 2 par årer, der er fastbundne til kjelken, som da er forbundet med båten igjen med en fangline. Hver kveld gjør vi båten sjøklar for om mulig at vi om natten må tørne til i en fart at vi da har alt klar til start. Dønningen fra sydvest synes å tilta. Isflakene tørner allerede hårdt mot hverandre.

Tirsdag den 28. februar kl. 3 em. Nu idag kl. 11 formiddag er det 7 døgn siden vi forlot Quade Hook. Til Ebeltoft er vi ennu ikke nådd og hvad tid vi egentlig kommer dertil blir nu mere og mere usikkert eftersom vi fremdeles ligger fast inne i isen og må tålmodig vente på en forandring enten av strøm eller vind som det best passer for å komme videre. Hovedsaken for oss er å kunne nå land i god behold, uansett hvorhen. Det ser nu ut for at vi er kommet oss ut av den runddans der forekommer opunder land, da vi nu er kommet et godt stykke ut fra land og går nu nordover med god fart. Vi er nu snart tvers av odden mellem den 7de bre og Magdalena bay, som vi nu ser helt inn i bunnen av. Åpent vann kan vi nu tydelig se i nordlig retning foran oss. Sjøgangen har vært i mere avtagen i løpet av dagen, den presser isen fremdeles tett sammen så vi kan kun forholde oss rolig inntil videre ordre fra de overnaturlige krefter. Vi får slite dagen og natten igjennem på beste måte selv om det nu begynner å bli ensformig. Heller ikke idag nogen vind, kun en svak luftning fra land som vanlig.

Igår aftes så vi det vakreste nordlys som ennu har vist sig på himlen i vinterens løp, særlig dets farvenyanser var meget vakkert. Senere på kvelden igår hørte vi to kalvinger fra den 5te av breene. Temperaturen føles å være meget kold nu, så

vi må nu gjøre oss benytning av det beste av Quade Hooks polarutstyr (skallene), som for tiden er de mest verdifulleste da de er helt nye, men meget svake i sømmene.

Senere på kvelden. Dønningene har tiltatt betydelig, så de nu ligner høi sjø og meget knap. Det føles nu en luftning fra syd så vi skulde håpe det blev snart avlandsvind så isen kunde fordele sig i råker. Det går nu jevnt nordover, vi er nu tvers av fjellet der skiller mellem den 7de bre og Magdalene bay. Kl. 7.

Onsdag den 1. mars kl. 3.30 em. Merkelig nok er vi nu kommet inn i Magdalene bay som har vært vårt håp. Vi er nu midt i fjorden, men hvad hjelper det når også her er fullpakket med is, den samme som vi har drevet med. Nogen fast is er her ikke. Vi speider lengselsfullt mot land og ser de gode landingssteder innerst i bukten på syd og nordsiden. Vi har sett åpent vann utenfor oss idag, som om isen fordeler sig lenger ute. Efter den høie sjøgang fra sydvest inatt har den jo pakket meget sammen. Likeledes blåste det en kold bris fra samme retning, så den fik oss til å klapre tenner i soveposssen hele natten. Ut på morgenen stilnet det av samtidig som at sjøgangen la sig. Det har trukket op en tett frostrøk eller vanndamp der stiger op mot fjellene, hvor den omdannes til sne, der nu faller svakt ned.

Nogen bestemt vindretning har det ikke vært senere idag. Den luftning vi følger synes å gå rundt og kommer fra alle kanter. Det er nu vårt håp at det snart må bli en avlandsvind der har satt isen ut og vi har kunnet komme oss inn til land.

Torsdag den 2. mars var det et tett snetykke hele dagen, så vi hadde nok med å holde oss på båten så nogenlunde ren, så man ikke blev helt sneet ned. Vi fikk nok ingen rundtur i Magdalene bay som vi hadde tenkt oss, vi drev jevnt videre nordover til vi skulde runde et høit fjell nordenfor, der ligger 2 holmer rett utenfor. For os så det ut som om strømmen vilde sette oss rett på en av dem. Vi var jo litt nervøse da det om kvelden var en svær brenning, så vi har kommet til å gått nedenom hvis ikke strømmen har satt oss klar av

dem. Vi drev da videre i nordvest om kvelden. Det begynte da å blåse en kraftig østenvind og hele natten lå vi og frøs så vi aldri trodde vi skulde stått og igjen.

Om fredags morgen kl. 7 tørnet vi ut for å begynne tilbakegangen inn mot land. Da var vi allerede drevet så langt i nordvest at vi ikke fikk se land førenn ut på eftermiddagen. Vi seilte og rodde den hele dag uten å få spist noget annet enn en halv plate sjokolade, som vi fortæret om morgenen mens vi løp oss varme i kroppen. Sjøgangen var for høi fra nord og vinden blåste tett så vi kunde ikke seile for mere enn fokka. Vi holdt det da gående hele fredagen til lørdag eftermiddag kl. 6. Da hadde vi satt i toften i 36 timer halvt gjennembløt av sjøvann. Vi har da kommet så langt ut som tvers av den 5te bre omkring 2 mil fra land. Lenger inn kunde vi ikke komme den dag. For is som da har lagt sig langt ut i sjøen igjen efter en masse snefall der var om fredagen. Lørdags kvelden fant vi oss et passende isflak, hvor vi drog båten op for natten, og da kokte vi oss litt kaffe, for mere kunde vi ikke klare for vi var så trette og forstivnet efter kulden og roningen. Søndags morgen våknet vi igjen kl. 5 med at vi drev i rum sjø med en svær sjøgang fra nordøst og en tett kuling fra samme retning. Vi hadde den største vanskelighet med å få båten av isflaket, da det skyllet helt over og vi blev bløte. Kjelken og våre ski som vi hadde med måtte vi la bli igjen, for å få litt mere plass i båten, da en av oss stadig måtte sitte og holde båten klar for brekksjøene, der stadig vilde fylle båten. Endel sjøvann kom der dog inn, der straks frøs til is. Takket være Møklebys ferdighet i å styre med en åre kom vi oss da et stykke syd og lenger under land i høide med 4de bre kl. 7 om kvelden. Da fant vi oss et isflak nr. 3, hvor vi også der trakk båten op for natten. Innenfor oss var der bare is så vi kunde ikke komme lenger den dag. Om mandag tok vi det mere med ro for da var der stille igjen, men vi hadde drevet langt ut med isen. Vi kokte oss da en kraftigere middag, der smakte fortreffelig og efterpå kaffe. Så tok vi da løst igjen. Denne gang kunde vi ikke ro men måtte forsere oss gjennem med å stake oss frem med skistokkene. Når kvelden kom hadde vi tatt inn avdriften fra

foregående natt så vi kom ikke lenger, for da blev isen så tettpakket, at vi måtte gi op for den dag.

Da jeg har måttet skrive med vante på, vil skriften være vanskelig å lese mange steder og papiret skiddent.

Søndag den 12. mars. Nu har jeg ikke hatt anledning til å notere noget på grunn av vår knappe tid siden tirsdag. Da var vi kommet så langt syd at vi var midt for Kingsbay, men langt ute i sjøen. Allikevel blev vi helt stoppet av isen. Som viste sig som en eneste stor flate, så langt vi kunde se. Ingen åpen råk var heller ikke mere å se så vi hadde da opgitt håpet for å virkelig komme oss tilland. Natten forut hadde vi delvis seilet og staket oss frem gjennem store ismasser. Vi hadde om mandags kvelden tatt båten op på et isflak for å beskytte den for isen og for om mulig vi kunde få sove litt. Dog blev det ikke lang søvn vi fikk ro for. Vårt isflak blev slått istykker av to andre, der tørnet sammen så vi blev liggende på den ene halvdel. Nu kunde vi ikke gå ut av båten for å skyve den av for ellers har vi blitt gjennembløt på benene og vi hadde da intet tørt å ta på igjen. Da vi var blitt våte dagen forut og således ikke hadde mere å skifte. Heldigvis kom vi innpå et annet større flak og fikk da sette taljen fast i det og således hale båten av det første. Vi holdt det da gående som ovenfor nevnt til tirsdag aften, da vi blev helt stoppet. Senere ut på kvelden åpnet isen sig så meget at vi fikk komme ut til en åpen råk lenger inn mot land. Dette gikk bra til ut på kvelden, da kom vi fast i et belte igjen og blev liggende omtrent midt i det. Da begynte vinden å friske på fra sydvest og sjøen gikk høit. Vi innså da at det beste for oss var å holde oss i isen, da den gav oss le for sjøen i det lengste, men det blev nok ikke av så lang varighet. Utpå natten har vinden tiltatt til storm fra vest og et tett snefall der lignet snesklette gjorde det dobbelt uhyggelig for oss. Heller ikke så vi land. Vi kom fort ut av isbeltet, der blev mer og mer opløst, og vi hadde da kunnet strekke fokken og holde rett undav for stormen i retning mot land. Vi holdt det da gående hele natten og onsdagen med å kjempe og stake oss frem gjennem isbeltene. Koldt og surt var det

så vi hadde stort ingen følelse igjen av det som kalles for kropslig varme. Heller ikke hadde vi fått spist noget den hele dag. Så sent på onsdag kvelden kom vi da under land nord om Magdalene bay, da kom vi inn i det siste isbelte, og det var nok det sværeste vi hadde passert den dagen. For flakene var større så det som hjalp oss igjennem var de svære sjøer vi hadde rett efter og vinden likeledes. Det var da kun et å gjøre, enten briste eller bære for oss. Båten mere seilet fremover på isen enn i vannet. Et lettelsens sukk gikk fra oss da vi endelig var kommet igjennem. Nu var det kun om vi skulde klare å holde inn til Magdalene bay, men det var ingen lett sak for vi var da kommet så nær under land at det var vanskelig å holde ned på siden da det gikk svære bråtsjøer, så vi måtte holde rett undav vinden. Spenningen for oss blev større og større jo nærmere vi kom land for vi så at vi ikke kunde klare å lande i det pålandsvær som da var, uten å gå i hundene. Vi nærmet oss en skarp odde, som stakk lenger ut i sjøen og om denne odde eller fjellpynt brøt sjøen kolossalt så det så ut som halve fjellet stod i kok. Vi kom nærmere og nærmere selv om vi holdt så godt op som båten kunde klare med fokken. Å ta til årene og ro var ingen tale for det kunde ikke hjelpe i den storm. Vi var da kommet i høide med odden, men da var vi også så nært oppe i brenningen at kun en eneste bråtsjø til har villet gjort det av med oss, hvis vi da ikke i siste øieblikk har rundet odden og holdt litt mere inn igjen. Så nær på randen mellem liv og død har vi ikke vært før og når jeg nu tenker på den natten går det mig koldt nedover ryggen. Det var som skulde det være en dødsseilas. Endelig kom vi rundt odden og holdt mere efter vinden inn i en bukt, den første nord for Magdalena bay. Da vi kom lenger inn viste det sig at det lå en stor holme midt i bukten. Den forsøkte vi å komme i le av, som også lykkedes oss. Vi kom den så nær at vi fikk hugge vår pikhakke fast til landkallingen for da å få ligge fast for storm og sjø til det skulde bli dag igjen. Vi var da så utmattet at vi følte ikke å kunne løfte en åre for å andøve på vinden. Frossen og gjennembløt som vi var hadde vi mest lyst til å gå i vår kjære sovepose, dog en ad gangen. Møkleby skulde da gå først til ro. Så skulde jeg holde vakt, men det varte kun en time. Så

kom en tett snesørpe inn fra havet og efter 10 minutters forløp lå vi tettpakket i sørpen, at båten likesom fløt ovenpå den. Nu lå vi fullstendig fast og gikk ingen vei, så vi besluttet å gå i soveposen begge to for bedre å få varmen for oss, som vi da ikke følte stort til. Ved et ulykkestilfelle har der kommet sjøvann til vårt vekkerur den samme natt, så det stanset og vi er nu helt kommet bort fra tiden. Fredags morgen viste det sig at den snesørpe var frosset så godt sammen allerede at den var gående helt til land. Vi bestemte oss da for å ta det med ro til lørdagen. Da blev den (ɔ: isen) nok så sterk at vi kunde dra alt i land, derefter båten. Da hadde vi nådd vårt store mål (land). Men det gikk nok ikke som vi tenkte. Natt til lørdag blåste det en kraftig avlandsvind med snetykke. Isen slo revner og snart var den i drift utover igjen. Til vår store lykke hadde det slått sig en råk fra båten over til holmen så vi kunde med megen anstrengelse arbeide oss gjennem og komme i le av holmen og fikk satt vårt isanker (pikhakken) godt fast og efter en halv times forløp var bukten helt ren for is, men dønningene inn fra havet blev større og større. Så tok vi da løst igjen for å komme oss inn til land, men det var heller ikke så lett en sak. — — —

Langt om lenge kom vi da inn i bukten og det viste sig da at vi fant et utmerket sted å lande ved. Landkallingen var heller ikke så høi, kun en mannshøide. Det lå næsten i le av dønningen så det var forholdsvis smult. Vi var jo ikke sen med å begynne losningen, som dog falt vanskelig, da det var temmelig steilt, men vi var ved godt mot selv om kreftene var små så vi fikk alt i land i godt behold. Det var en underlig følelse å atter få kjenne fast grunn under føttene, som vi så smått har opgitt å tro på.

Vi begynte da straks med å lave en fordypning i sneen, der skulde tjene til et sovested den første natt. Så satte vi et par årer over og trakk seilene over der igjen så meget at det dekket over soveposen. Nu skulde jeg lave kaffe førenn vi gikk til ro efter de tunge strabaser, men til vår store skuffelse opdaget vi at begge våre primusser var gått tett og rensenålen hadde vi mistet. Den fant vi dog til slutt, men selve nålen var brukket av. Å gå gjennembløt og fros-

sen i soveposen uten å få litt varmt i livet syntes vi ikke å kunne holde ut. Derfor tok jeg og slo parafin i pannen på primussen og fikk da til en liten fyr selv om det ikke var sterk varme i den. Sådan holdt jeg det gående til jeg hadde fått smeltet litt sne i kaffekjelen og det begynte å bli varmt. Å få det kokt til kaffe vilde ta altfor lang tid. Så rørte jeg heller ut en boks melk med litt sukker i for å få en deilig varm melk. Det har da allerede blitt lys dag på fredag førenn melken blev varm. Jeg skulde da gjøre en bevegelse for å snu mig hvor jeg satt, og var da så uheldig å komme an til primussen og veltet så hele pannen med den deilige melk i sneen. Men til min undskyldning må det sies, at jeg i nattens løp var stivnet til i alle lemmer så min bevegelse skyldes at mine lemmer ikke vilde funksjonere.

Nu viste det sig i det fortvilede øieblikk at primussen begynte å blusse av den opvarmningen den har fått i forveien. Jeg pumpet den op og den begynte om ikke helt så dog påny å brenne så at vi efter en stunds forløp kunde drikke den deiligste kaffe vi ennu har smakt; for er det engang at en rykende kopp kaffe vil smake og oplive så var det i et sådant øieblikk som vi befant oss i fredags morgen. Så gikk vi da styrket og opvarmet til ro i vår sovepose, som da efter alle strabaser var blitt temmelig tung og bløt. Vi sov da til ut på eftermiddagen; så tørnet vi ut igjen for å lave oss en snehule i skavlen her under bakken. Det gikk ganske fort. Som tak over har vi seilene og derover sne igjen. Så slog vi i stykker kassene for å legge under oss hvor vi sover, og så stuet vi da inn våre andre saker i hulen og vi befinner oss aldeles vel her inne. Den beskytter oss godt mot vær og vind så det føles ganske lunt. Igår, lørdag, lå vi og strakte oss hele dagen, vi spiste bare en gang og det var på formiddagen. Da kokte vi oss havregrøt; og det er sant at aldri før i mitt liv har havregrøten smakt mig så godt som igår. Møkleby forsikret det samme, at det var den beste grøten han ennu hadde smakt. Og vi bestemte oss for å koke havregrøt hver morgen så lenge vi hadde gryn.

Idag, søndag den 12. mars, har vi også tatt det med ro. Vi føler at vi må komme oss til kreftene igjen. Vi er stive i alle lemmene og våre hender og føtter er så godt som følelsesløse.

Vi får nu ligge i posen for å tørre på skinnet våre våte klær inntil det blir bedre vær, så vi kan komme oss sydover langs med landet, hvis vi ikke skulde bli hindret av is igjen. Idag har vi hatt snefokk, og bukten ligger tilfrosset med is. Vår båt, som vi ikke kan klare å trekke op for landkallingen, ligger godt fartøiet her ved siden av. Det ser ut for at den ligger bra; bare vi kunde få beholde den så vi kunde komme oss herfra så snart været tillater det. Det er fremdeles vår bestemmelse å komme først til Krossbay for å ta undersøkelse efter Georg Nilsen, som jo er og var vår bestemmelse med denne ekspedisjon.

Lørdag den 18. mars. Nu har vi straks slitt igjennem denne uke. — Den annen dag et kopi av den første — med å lave mat 2 à 3 ganger om dagen, så holde sig i soveposen resten av døgnet. Været har jo vært godt nogen dager; men isen som alltid hindrer oss har ligget tett her inne i bukten, og likeledes ut over hele sjøen, så vi er nødsaget til å holde oss i ro her inntil det blir en forandring med isforholdene, så vi kan komme oss sydover. Vi føler oss nu ganske raske igjen efter at vi har fått tatt oss sammen i disse dagene. Vi kan ikke foreta oss nogen turer ute, da vi intet har å ta på benene, skoene våre er helt gjennembløte og stivfrosne. Heller ikke har vi nogen tørre skaller. Møkleby er det verst med; han har måttet surre om benene nogen klædningsstykker, såsom en halvtørr bukse på det ene og en vante og en skjorte på det annet ben, dette var allerede da vi lå og seilte mellem isen, så nu får vi pent holde oss inne i vår lune snehytte til vi tar løs for alvor, og det er vårt ønske at den dag ikke må bli fjern. Dagen faller oss lang, og de søvnløse netter enda lengere. Vi får litet og intet sove, da vi er avskåret for å få bevege oss ute, er det lett tenkelig hvordan tilværelsen må bli. De små øieblikk vi faller i søvn plages vi som av mareritt; vi drømmer at vi fremdeles er i drift med isen stadig lenger og lenger nordover, og vi er i stadig angst for de mange skjær og holmer, som brendingen fører oss nærmere og nærmere. Og vi synes å se vår visse undergang; stadig føler vi den gyngende bevegelse under oss, og stadig hører vi isens skuring mot båtsiden, som om den for hvert øieblikk

vilde sage den over, og vi går til bunns. Sant og si er jo sådant ingen behagelig følelse for oss, vi er kommet oss vel i land, men hvad vi oplevet der ute mellem isen er likesom brent fast i oss. Bedre må det nok bli når vi kommer oss til Quade Hook og det snart.

Søndag den 19. mars. Vi blev hårdt skuffet da vi kom ut idag og fikk se at vår båt var borte. Den har inatt på grunn av den store dønning, den har slitt av begge tampene som den var festet med, og gått til havs. Nu får vi bli rolig her hvor vi er inntil videre. Det var jo vårt store håp og kunde få beholde båten, så vi, når været tillot det, kunde stevne hjemover igjen. Vi innser klart at vi må avvente tiden på beste måte til her kommer en fangstskute, og vi kan bli reddet. Det kan nok bli en lang og hård tid for oss når vi slipper op for mat og brensel; men vi har den gode tro at vi må kunne skyte oss noget så vi kan avhjelpe den største nød. Noget til brensel kan vi ikke gjøre stor regning på ennu da det er meget sne og is lang stranden. Proviant har vi til midten av april når vi ikke spiser mer enn 2 ganger om dagen. Olje har vi mindre av, kun til utgangen av mars. Vi koker så meget om morgenen at vi har til aftens, som vi spiser kold. Til aftens koker vi bare kaffe.

Tirsdag den 21. mars. Nu idag er det 4 uker siden vi forlot Quade Hook med den forvisning å komme snart tilbake igjen. Hvem kunde tenke at vi skulde komme så avsides og måtte kjempe, og vi har kanskje den største kamp for tilværelsen igjen å utkjempe førenn vi kan se vår redning eller vår undergang imøte, hvem vet?

Tirsdag den 28. mars. Vi fikk idag morges besøk av reven. Den var og reviderte våre tombokser utenfor hulen vår. Vi hørte den snuse omkring og til slutt tok den turen op på taket over våre hoder og forsvant. Nogen felle har vi ikke satt efter den, da vi har knapt på materiell, som kan passe til det bruk, og for det annet har det vært snefokk hele foregående uke, så vi har holdt oss innendørs hele tiden. Møkleby har idag gjort et godt arbeide med å rense vår primus som

plutselig var gått tett. Han tok ut brenneren for å blåse den ren; men det er ingen lett sak, når man intet verktøi har til det bruk. Han måtte bøie til en spiker i form som en skruenøkkel, og således fikk han lurt brenneren av og på igjen. Nu er primussen i sin fulle orden igjen.

Onsdag den 29. mars. Idag har vi som en festdag, da det er Møklebys årsfest i anledning sin 13 årige jubileum bryllupsdag. Vi har i den anledning kokt kaffe ved siden av grøten til frokost og kakao ved siden av grøten til aftens. Vi gjør stor innskrenkning for at parafinen og maten skal strekke lengst mulig. Dagene går langsomt men sikkert med å fordrive tiden i soveposen; det har vært meget koldt nu om dagen, så vi har ikke hatt anledning til å gå ut på mangel av vårt lille utstyr i klær.

Fredag den 31. mars. Vi hadde igår tatt en tur rundt odden her ute for å komme over til Magdalene bay. Veien er nok lenger herfra enn vi før hadde tenkt oss. Det er nok omkring en times gange herfra; vi må passere et par fjellpass og fjell her ute, som er litt vanskelig å komme rundt. Vi var for å utse oss en plass for å flytte til, da vi lenger syd kan holde utkik over havet og får mere godt av solen, som vi helt savner her rett opunder fjellet mot nord. Det ene av våre to store spørsmål, som dreier sig om mat og brensel, blev også løst da vi opdaget en masse rekved i de små bukter hvor stranden er lav. Vel nok kan det være meget dårlig ved iblandt; men vi ser allikevel med glede til den. Så snart det blir stadig vær begynner vi på flytningen. Det er vår mening at i slutten av mai må de første skuter der kommer på småfangst, kunde vise sig her i Magdalene bay og rundt kysten her, da det ser ut for å være gode steder for storfugl. Det annet store spørsmål er kjøtt. Vi er bestemt for å ta streifturer innover fjellene her omkring for muligens å treffe på ren. Vi ligger visstnok bra til for å kunne treffe på dem, hvis ikke får vi spise stormåse til her kommer nogen bedre fugl. Utsiktene for å kunne klare sig utover våren er ikke så dårlige. Vi er glade for at vi har den siste mars idag. Tiden har gått så utrolig fort, og vi er til-

freds med forholdene som de er; vi er friske og raske på sjel og legeme og har ennu mat og brensel til midten av april. Solnedgangen igåraftes var noget av det vakreste man kan se ute i Guds frie natur. Vi blev som helt nye mennesker igjen, efter nu å ha ligget stille i vår snehule i 20 døgn. Vi følte oss litt stiv og vaklende på benene; men det vil snart gå over når vi nu får anledning til å komme oss i daglig bevegelse ute.

Søndag den 1. april. Det ser ut for at vi skal få en god april med sol og varme dager, da den har begynt med pent vær og solskinn. Vi måtte ut idag for å slikke litt solskinn; det var en behagelig følelse for oss, skjønt det er meget koldt idag. Isen som har ligget tykk over hele bukten siden vi mistet båten, gikk ut inatt da det var en sterk østenvind, som begynte igår morges. Vi ligger nu dypt nede i sneskavlen som stadig har vokset, da det alltid blåser her ned fra fjellene. Ofte om morgenene når vi skulde gå ut, har vi først måttet spade sneen inn i hulen for å få så megen åpning i inngangen at vi kunde krype ut. På taket ligger ofte så tykt lag at vi knapt har kunnet sett lysning igjennem. De gangene det forekommer så tett snemasse over oss kan vi ikke få primussen til å brenne, da det blir for meget fuktighet innenfor i hulen, så snart det blir vanndamp. Vi har idag hatt en masse sne å ta vekk førenn vi kunde få lys og luftcirkulasjon inn igjen. Vi er for dårlige i benene ennu til å kunne foreta nogen lengere tur, særlig Møkleby; han har følt sig meget uvel i den senere tid; men vi vil håpe at vi må bli bedre igjen, så snart det blir varmere i været, og vi får være ute om dagen. Vi må nu begynne å se oss om efter føden, så vi kan ha noget å fortsette med, når resten av vår proviant er slutt. Vi har lagt våre planer og tatt de minste som de større ting i betraktning. Nu er det om å få anledning til å realisere dem så godt vi kan. Vi har gjort oss klar over å måtte bli her til slutten av mai eller begynnelsen av juni måned, førenn vi kan gjøre regning på at her kommer nogen fangstskute som vi kan slippe herfra med. Hvad der nu gjøres og vil bli gjort for oss fra Quade Hook eller Tromsø kan vi ikke gjøre oss nogen forestilling om, da meningene blandt

de der kan og må gjøre en undersøkelse kan være høist forskjellige om vår virkelige eksistens.

Tirsdag den 4. april. Nu idag er det den sjette uke siden vi forlot Quade Hook. Det kan nok bli 6 uker til før vi kommer tilbake dertil igjen, innen den tid er vi nok kanskje trodd for å være helt forsvunnen med døden tilfølge; verst vil det være for våre kjære pårørende, som må la sig nøie med de efterretninger som blev sendt dem, hvis her ikke blir igangsatt en grundig undersøkelse langs kysten for i alle tilfeller å finne et sikkert bevis, som kan bekrefte vår bortgang eller vår ennu gode vedlikeholdelse av livet. Vi var bestemt for å ta oss en fjelltur idag; men det har vært snefokk i hele dag og dertil en tykk frosttåke, som ligger over hele landskapet, så vi er nødt til å holde oss i vår lune hule inntil videre. Vi var en liten streiftur over til andre siden sydover igår, da det var sådant pent vær. Noget fugleliv er her ennu ikke, da det har meget lett for å danne sig is inne ved land. Ennu igår lå det tynn issørpe lang utover sjøen. Nogen dønning eller drag er det ikke, sjøen er så rolig som skulde det være en liten vanndam herute; det beviser jo at det er stille vær overalt på store strekninger.

Mandag den 10. april. Vi hadde idag en stor overraskelse ved å få se en fangstskute komme forbi bukten herute[1]). Møkleby skulde just ut en liten tur for å se i været og vind og med det samme fikk han øie på kutteren som kom rundt odden her nord. Han ropte inn til mig med det samme han løp avgårde ut mod odden: «Her kommer en fangstskute». Jeg op i en fart uten å ta noget på benene eller hendene, grep riflen og revolveren som begge ligger ladd, og løp efter Møkleby ut på odden mens vi skrek av full hals, skjøt i luften og blåste i fløitene, men uten resultat. Skuten som gikk med full fart, gikk videre utover i isen uten å ha bemerket oss som stod ute på odden og frøs og var aldeles hes i stemmen, som næsten ikke hørtes mer. Det var da å komme oss tilbake igjen og varme oss op med litt kaffe, som vi kokte. Det var

[1]) Det var «Foca» med en undsetningsekspedisjon efter dem.

den første fangstskute vi så; men her kommer vel flere opunder land da vi ser baksisen driver nordover ikke langt ute. Det har vært meget koldt i de senere dager med overskyet luft, så det har ikke vært noget for oss å gå ut efter, da solen ikke har skinnet.

Tirsdag den 11. april. Idag er det syv uker siden vi forlot Quade Hook. Vi teller nu ikke lengere dagene; men uker som blir måneder. Vi har idag vært en tur innover fjellene mot Magdalene bay for om mulig og se noget levende av et eller annet slags; men intet å se, kun et revespor var alt vi så på vår inspeksjon. Terrenget var ikke av den sort hvor man finner nogen vegetasjon. Det forekommer nok bare i dalstrøkene og langs fjellsidene nærmest kysten. Det forekommer at det er blitt en mildere temperatur i luften så det var helt opfriskende å komme ut; men vi er nok dessverre ikke så rar, vi er svakere enn vi selv har trodd. Kreftene er allerede meget små, bare efter denne tur på to à tre timer følte vi oss helt slapp som efter en tung dagsmarsj. Enda har vi mat og brensel til omkring den 20. ds., men vi må nok finne noget av begge deler innen den tid, om ikke annet så har vi bestemt oss for å friste tiden med rekved og renmose. Renmose har vi forsøkt og den smaker godt, og enda bedre vil den nok bli når den blir kokt.

Onsdag den 12. april. Også idag har vi vært en tur sydover langs med landet henimot Magdalene bay, da været har vært meget pent og temperaturen ganske mild. Her ute ved fjellet skjøt Møkleby den første stormåse med et skudd. Av hagleskudd har vi bare 25, så de er for oss meget verdifulle, av rifleskudd har vi 50 og av revolverskudd 100.

Det er hvad vi har av ammunisjon; er vi heldige kan vi klare og skyte noget med den når det ikke blir for meget bom. Av den første stormåse kan vi få meget, et måltid mat til oss selv, agn til måsen, som Møkleby har godt håp om å kunne fiske med angel eller selvskudd med revolveren, og mat til reven, som vi vil sette en felle efter, da det viser sig å være en masse rev heromkring. All is er nu gått ut av bukten, og fra land rundt om her, viser sig allerede en masse

alker her på bukten. Likeledes ser vi snadden ligge herute og boltre sig behagelig. Føden er oss meget nær, men allikevel så fjern. Om vi skyter noget her i bukten eller på sjøen i det hele tatt, kan vi ikke rekke å nå det uten noget hjelpemiddel. Vi trøster oss med og friste tilværelsen med som før nevnt i en 4 ukers tid eller til slutten av mai når eggetiden begynner, da er nok den verste tid over.

Søndag den 16. april (1ste påskedag). Vi har vært i vigør hele dagen med å rusle rundt her omkring, sydover til vår utkiksplass for å se til vårt signal, som vi satte op igår på det fremspringende nes nedenfor det første fjellpass her syd, samtidig som vi nu samler rekved om dagene for å fyre med da vår parafinbeholdning har tatt slutt. Vi har idag vært så heldig å få 3 alkekonger, som Møkleby skøt; av dem har vi friskt kjøtt for en dag, samt agn for stormåsen, som vi tror å kunne få på selvskudd samt revemat. Skjærtorsdag spiste vi vår stormåse kokt i grønne erter, den smakte delikat. Den står fullt på høide med den beste hønerett, i hvad som angår smak. Likeledes spiste vi den siste bit av vårt brød, som vi har gjemt på i over 1 måned for å ha den til påske. Langfredag flyttet vi over i vår nye snehytte, som vi har lavet oss her i sneskavlen. Den er penere og bedre enn den første. Efterpå om kvelden festet vi med den siste sardinboks, vi delte den og drakk svart kaffe. Kaffen smaker oss utmerket, selv om der mangler både fløte og sukker. Idag, 1ste påskedag, har vi kokt den første reinmose sammen med den siste boks kjøtt og erter for å få en mere tilsetning av grønnsaker og drøie den mer ut. Reinmosen smaker meget godt for oss og den kommer oss nok til megen glede for eftertiden. Isen ligger nu langs med hele landet og inne i bukten, så noget fra sjøen kan vi ikke komme tillivs ennu. Vår eneste tanke og interesse den hele dag er *mat.* Kan vi få noget av den, kan vi sparke tiden ihjel til våren, da vi sikkert tror å kunne bli observert av en eller annen fangstskute, som kommer hertil.

Tirsdag den 18. april. Idag er det 8 uker siden vi forlot Quade Hook. Vi begynner nu å se slutten av vår matbehold-

ning, som vi teller og regner over for hver dag. Vi har nu innskrenket oss til 1 boks reserveporsjon som vi deler i to på en dag med 4 à 5 poteter til hver. Det er jo ikke for å føle sig mett av, men vi kan jo friste en dag ad gangen med den. Efter vår siste og nøieste regning og optelling av vårt lille behov, skal vi rekke til 1. mai hvis vi ikke får noget skutt innen den tid. Det går nu tilbake med våre krefter eftersom det tar slutt med vår proviant, av kaffe har vi ennu til slutten av mai, det er en stor trøst for oss, vi føler oss meget vel efter nogen kopper svart kaffe, selv om vi ikke spiser noget annet enn en liten smak av litt gammelost vi ennu har igjen. Den gjør tjeneste som sukker, og den smaker godt. Det er surt og koldt idag, da det blåser en sterk sydvest og ligger tett med is langs landet. Vi har ikke vært ute idag, da vi ikke føler oss oplagt dertil.

Fredag den 21. april. Idag feirer vi 2 måneders dagen siden avreisen fra Quade Hook med å spise friskt kjøtt igjen. Møkleby var igår henne ved vårt opstillede signal[1]) for å se om det stod efter den storm som var dagen forut. På tilbakeveien skjøt han 3 alker oppe i fjellet. Den ene av dem fløi på sjøen, så han fikk bare de to. Det smakte godt for oss idag, vi blev virkelig mett, hvilket vi ikke har vært på lenge. Den første edderfugl såes her på bukten igår. Det har vært ustadig vær i de siste dager med sne og is, så det føles koldt ennu for å ta nogen tur ut. Av parafin brukte vi det siste igår. Nu er vi helt henvist til rekved.

Mandag den 1. mai 1922. Endelig er vi da kommet så langt frem i tiden, det er mer enn vi har turde tenkt ved begynnelsen av denne tur. Noget likt til vår eller sommer ser vi ikke ennu. Det er koldt og surt med hurtig forandring i været, nogen solskinnsdager har det ikke vært på lenge. Ennu har vi litt mat igjen av vår medtatte proviant, en boks kjøtt, nogen poteter og litt grønnerter i en boks, det har skrantet med oss eftersom det har gått tilbake med vår mat. Vi har allikevel idag spist i anledning dagen hver sin alke i to måltider

---

[1]) Det ledet året efter til at hulen med de to lik blev funnet.

med nogen få poteter, og kaffe som kan strekke til slutten av denne måned. Vi kan langtfra ikke ha råd til å spise oss mett med fuglekjøtt, selv om vi trenger det meget, på grunn av for litet ammunisjon. Møkleby var ute igår morges og skjøt 5 alker på 3 skudd. Det er Møkleby som besørger jakten, da han er en mester i å skyte og omsorgsfullt overveier hvert skudd. Jeg derimot besørger transporten av vår kjære rekved som vi finner syd på stranden. Det er vårt inderlige ønske at vi kan holde det gående ut denne måned, da vi tror at vi i begynnelsen av juni har håp om å finne litt egg, som kan erstatte kjøttet når vi ikke har flere skudd. Vi har innskrenket oss til å spise så litet som mulig, bare en halv alke pr. mann pr. dag. Det kan ikke være annet å vente enn at vi må kreftes av og går nedover; dertil kommer at vi ligger i en iskjeller med sne og is over og under oss, så vi ofte må fryse til vi er halvt stive, når det er koldt i været. Det er nok ikke alle som kan tenke sig vår tilværelse her for å kjempe for livet i det håp at vi engang når sommeren kommer, kan få en avløsning. Hvor meget har vi ikke frosset og slitt ondt i denne tid siden vi forlot Quade Hook, og det i den skarpeste tid av vinteren under bar himmel på Nord-Spitsbergen. Men vi lever da gudskjelov enda idag.

Lørdag den 13. mai spiste vi det siste av vårt medbragte kjøtt. Det skulde være en festdag da vi feiret lille Marianne Møklebys 5te fødselsdag. To skjeer kakao hadde vi igjen, som vi blandet ut i den sorte kaffe. Vi hadde da en meget skarp kuldeperiode, som varte i seks døgn med snefall og kold nord-ost vind; så hvis denne har varet i 2 døgn til, har vi nu vært frosset ihjel; for vi hadde da brent alt som vi kunde finne for å få en varm kopp kaffe og riste en kopp grønne erter, som vi levet av i 3 dager, da vi ikke kunde komme oss ut. Vi forsøkte å gå ut for å komme efter rekved, men måtte snu da kulden var altfor sterk. Så på tirsdag den 16. mai fikk vi da et strålende solskinn og varme, som vi fikk nyte med velbehag, samtidig som vi da var så heldige å få skutt en alke, som vi forsøkte for første gang å spise hel med hode og hele innmaten, for å nyttiggjøre oss så meget som mulig av fuglen. Det var en hel delikatesse å spise selv tarmene; det smakte som østers for oss. Den 17. mai igår var også en

god dag for oss med pent vær. Møkleby hadde skutt den første lunne som vi spiste med hode og innvoller. Igår aftes skjøt han en alke, som vi har spist idag. Nu har vi et haglskudd igjen av de medbragte 25. Derav har vi spist 19 fugler i det hele, 6 fugler som er blitt liggende igjen i fjellet, de har vi dessverre ikke fått. Nu har vi en kopp grønne erter igjen, som vi har til mat en dag. Det er alt vi nu vet om, det er meget sannsynlig at vi ikke kan klare oss ut mai som vi til denne dag så smått har håpet. At vi skulde kunne leve av å skyte fugl med riflen eller revolveren har vi ingen utsikt til, da det er altfor vanskelig å komme dem på hold, heller ikke fikk vi noget på selvskudd, som vi først hadde trodd, og ingen rev i fellen som vi satte ut. Det er sørgelig både for oss og for andre mennesker å tenke sig at vi har kjempet for livet nu i 3 måneder i den skarpeste vinter, og så når våren og sommeren holder sitt inntog til liv, så må vi opgi livet i den verste hungersdød. Her er jo rikelig med mat av all fugl, men når vi ingen hjelpemidler har å ta dem med, så må vi legge oss ned for å sulte ihjel. Vi er allerede så avkreftet at vi føler ikke mer sulten gjør sig gjeldende, kun er vi så legemlig slappet at det er såvidt at benene vil bære oss. Det kan jo ikke bli så mange dager til før vi er helt ferdig med denne kamp. Menneskelig sett øiner vi ingen utvei og vi tør ikke mer håpe på å komme herfra med livet. Vi må nok nedlegge vår kamp her som vi har gjort oss fortrolig med. Vi må sulte ihjel her, ikke langt fra mennesker eller fra Kingsbay, men ingen mennesker kan vel tenke sig at vi lever ennu den dag idag 18. mai og bare 13 dager til vi kan skrive juni.

Lørdag den 27. mai. Ennu lever vi med liv idag, skjønt vi har hatt en kuldeperiode nu i fem døgn som vi har trodd at vi ikke mere skulde overleve. Det var fra den 21. til den 26. mai, da var det kulde og snestorm hele tiden uten stans, heller ikke hadde vi meget å spise, kun 2 alker i 5 døgn og litt kaffe. Det føk fullt med sne inn i vår hule så vi måtte spa frem soveposen for å få den meste sne av den. Dog smeltet det så meget at da det led på det fjerde døgn, kom smeltevarme gjennem posen og vi var bløt til skinnet der vi lå, men vi kunde intet annet gjøre enn å ligge hvor vi lå. Vi var da

helt overgitt til å dø hvor vi lå av sult og kulde, som mer og mer gjorde sig gjeldende for hver dag som kom uten at vi så nogen bedring i været. Det var enda de hårdeste dager vi har hatt på denne tur, men vi har med Guds hjelp også overstått den prøve uten nogen mén. Igår, fredag den 26., var det pent vær igjen med solskinn og klar himmel, dog meget kold sydvestvind, men vi fikk anledning til å komme oss ut. Jeg var og hentet rekved og Møkleby var borte ved fjellet og var så heldig å skyte 5 fugler, 4 lunner og 1 alke. Det var meget av dem igår, så det var gunstig å komme dem på hold. Nogen dager kan der ingen fugl være, så det er så usikkert mangen gang om man får nogen til morgendagen eller ikke. Nu til 21. mai kl. 11 formiddag var det 3 måneder siden vi forlot Quade Hook med det formål for øie å komme en mann til hjelp, som det var frykt for at han hadde det vondt. Men det er vel ikke et menneske som idag vil tenke sig at Møkleby og jeg ennu er i live og fremdeles kjemper for tilværelsen dag for dag i det håp at vi engang kan få et gunstig øieblikk til å komme herfra. Det er oss en meget stor gåte å tenke sig at vi intet tegn til nogen eftersøkelse efter oss har sett foretatt langs kysten. Det skulde være det letteste å kunne igangsette for om mulig å finne et spor eller en rest efter oss, men enten det nu er søkt meget eller litet efter oss, så har det ennu ikke bragt til noget resultat. For mennesker er vi for lenge siden død og selv vet vi ikke hvor lenge vi kan holde ut med livet. Vi er nu ikke rar efter all den strenge kulde og delvis mangel på mat. Måtte det snart bli en forløsning med oss. Vi har håpet på at våren måtte komme, men ennu er det full vinter, alt fugleliv har strømmet til, igår hørte jeg lommen for første gang og edderfuglen gir tegn på å gå op og legge egg, men det er ennu for meget sne og kulde. Idag kokte vi det siste av kaffen, men vi har gjemt på gruten fra før så vi kan ennu ha en smak til månedens utgang. Salt er vi nu også sluppet op for, så vi må benytte sjøvann sammen med sne, og det erstatter saltet for oss. Vi rasjonerer oss fremdeles med en halv fugl om dagen, som vi føler å kunne klare oss med, takket være Møklebys ferdighet i å skyte har det gått godt med riflen også å treffe i fjellet, så det har holdt sig gående med fugl til idag, og vi kan se den 30.

mai med det som vi nu har. Revolveren blir den siste utvei for oss; ennu vet vi ikke om vi kan finne nogen egg, som vi har som et siste håp, og det er også vår siste utvei til å kunne klare oss til det muligens kunde komme en skute her forbi i løpet av midten av juni.

Den 30. mai 1922 så vi 2 skuter gå nordover, men de gikk meget langt fra land, så de kunde ikke praies. Den 4. juni så vi en skute gå sydover igjen, muligens en som hadde hentet fangstfolk nordenfor. Også den gikk langt fra land.

Idag har vi mandag den 12. juni og hermed vil min dagbok slutte da jeg føler mig så svak at jeg neppe kan skrive. Vi har ligget nu siden 4. juni og kokt 4 ganger buljong av fugleskinnene som vi har gjemt på. Idag kokte vi det siste, det er Møkleby som muligens klarer å få kokt med sin siste krefter. Nu for øieblikket passerer en skute nordover igjen, men langt ute. Idag kan vi si at vi virkelig føler sommervarmen for første gang.»

*

(Her slutter Simonsens dagbok. I heftet er også innført et par brever fra 12. og 13. juni; så var det helt slutt. Her følger brevet til hans bror og de siste ord til moren:)

«*Mandag den 12. juni 1922.*

Til dig

min kjære bror Leif!

Ja min kjære bror, dette er nu avslutningen på mitt unge liv. Døden som jeg har gjort mig fortrolig med vil snart inntreffe som en herlig forløsning og befrielse fra disse lidelser, som min kamerat Møkleby og jeg har utkjempet for muligens å friste tilværelsen helt ut. Men nu står vi på skilleveien til den sikre død. Min sak er opgjort med Gud, og jeg har fått fred og ro med ham, så jeg vil ønske at vi samles i himlen til slutt hele familien. Dette er min siste kraftanstrengelse og skrive de siste linjer til mor og dig i håp om at den engang vil finnes, denne dagbok og dig overrakt, det skal være min siste hilsen til dig. Min bønn til dig er at du må ta dig av mor på hennes gamle dager, og være god mot henne, som du alltid har vært. Jeg har tenkt mig at hvis denne bok kommer

dig i hendene denne sommer, så vil jeg fordele mitt lille efterladenskap således:

Du skal med rette ha mitt møblement som står hos min søster Anna; derimot får hun grammofonen, platene og de billeder som tilhører mig, så har dere da alle en erindring efter mig, hvis det ikke allerede er skiftet. Og så ber jeg dig overbringe min skrivelse til Krogness, som du finner her foran, og i tilfelle han ønsker å få en avskrift av denne min dagbok, samt hvis fru Tora Møkleby, Sandnessjøen, skulde ønske en avskrift at du vilde gjøre mig den tjeneste. Så har jeg da ikke mere å ordne med og vil avslutte for å skrive nogen ord til mor. Må Gud velsigne dig og hele din familie frem i livet så det må gå dig og dine vel i fremtiden, og må han velsigne dine barn så du kan få glede av dem med tiden. Takk for den tid vi har vært sammen, håper du tilgir mig, hvis jeg ikke har vært mot dig som jeg skulde være. Så til slutt mottag min hjerteligste hilsen.

En hjertelig hilsen
fra din kjære bror
Harald.
En spesiell hilsen til alle
dine. Min beste takk og
hilsen til Petrea for all hennes
godhet mot mig.
Farvel for siste gang
i Jesu navn.

Tirsdag den 13. juni 1922.

Til min høit elskede
mor, gjelder til dig mine
siste ord og anstrengelser førenn jeg legger boken ned i boksen, som skal opbevare den. Gud vil det nok således min kjære mor, at jeg skulde ende mine dager her i ødemarken og lide sultedøden. Men jeg har den tro at det blir gjort noget for dig fra det geofysiske, så du får et ophold på dine gamle dager, som du har og holde dig til; derav vil du se av min skrivelse til Krogness som jeg er sikker på vil gjøre sitt beste for dig, likeledes ser du av skrivelsen til Leif hvordan jeg fordeler de få efterlatenskaper jeg har, hvis det ikke allerede

er gjort. Må Gud velsigne dig min elskede mor, du har vært for mig en kjærlig god mor jeg alltid har tenkt med glede på. Jeg har nedbedt Guds velsignelse over dig og må vi til slutt møtes igjen hos Gud, det er mitt siste ønske. Overbring min siste hilsen til søster Anna og Østman og deres barn samt til min forlovede Anna Olsen. Likeledes til alle kjente min siste hilsen. Det har jo vært en trøst om vi snart blev funnet og ført hjem for å bli begravet hjemme av våre egne; men det står nu alt i Guds hånd. Så til slutt min kjære og snilde mor sender jeg dig min siste hilsen og farvel. Gud være med dig på dine gamle dager og han lønne dig for alt godt.

Farvel mor, farvel!
I Jesu navn.
Din høit, høit
elskede sønn Harald.»

*

Foruten de her gjengitte to brever har Simonsen den 12. juni også skrevet inn i boken et 5 sider langt brev til direktør Krogness ved Geofysisk institutt i Tromsø; dette inneholder en bønn om å ta sig av moren og et nøiaktig regnskap. Dette siste innledes slik: «Likeledes må jeg få notere mitt tilgodehavende som jeg vilde sette pris på for å få utbetalt til min mor.» Han nevner også nogen kroner han skylder i en butikk i Tromsø og ber at disse blir betalt.

Også Møkleby skrev sine siste ord den 13. juni; da kokte han de siste tebladene. «Så legger vi oss ned for godt...... I Jesu navn. Hans vilje skje.»

Både Møkleby og Simonsen gir til kjenne skuffelse over at undsetning ikke kom. Det er naturlig, men undsetning *blev* virkelig sendt. Den første ekspedisjon efter dem drog fra Quade Hook 21. mars. 28. mars gikk en ny undsetningsekspedisjon med «Foca» fra Tromsø, drog videre fra Kings bay 5. april. «Foca» var to ganger i Kobbebukten, men kunde ikke gå helt inn og fikk ikke øie på de ulykkelige som selv så skuten.

Likene av Møkleby og Simonsen blev funnet i snehulen av «Farm»-ekspedisjonen våren 1923 og ført til Tromsø.

NORSK BIBELMÅL

Av professor Didrik Arup Seip.

III.

I et par artikler i «Kirke og Kultur» har jeg gitt en kort oversikt over de vilkår norsk bibelmål har hatt gjennem tidene. Dersom vi holder oss disse forutsetningene for øie, vil vi også forstå at når det gjelder bibelmålet, har vår generasjon en vanskeligere stilling enn på nesten alle andre områder hvor vår språklige situasjon skaper vanskeligheter. Her gjelder i sannhet ordet i 2 Kor. 5,17 «det gamle er forganget»; men fortsettelsen «se, alt er blevet nytt», gjelder ikke. For det er det nye vi leter etter på forskjellige måter. Som et viktig forsøk på å hjelpe oss frem til det nye, må vi se oversettelsen av «De fem mosebøker» ved professorene *Michelet* og *Mowinckel* og dr. *N. Messel.* Oversettelsen foreligger nettop avsluttet i seks hefter på Aschehoug & Co.s forlag.

Her skal ikke bli drøftet den videnskapelige side av oversettelsen. Jeg er ikke kompetent til å vurdere den stilling den tar til de forskjellige tekstspørsmål. Men det er klart at den på dette område vil få stor betydning også utenfor teologenes krets fordi her våre beste fagfolk gir faktiske oplysninger om hvordan det forholder sig med tekstoverleveringen, på en slik måte at vi ikke trenger teologisk fagdannelse for å forstå det. Men som sagt det må jeg la ligge.

Når det gjelder det prinsipp overføringen til vårt mål er gjort etter, har vi fått veiledning i en meddelelse fra oversetterne. I motsetning til den gamle oversettelse som gjengav teksten med «den strengest mulige ordretthet», har oversetterne heller villet «gjengi så nøiaktig som mulig originalens virkelige mening, ikke bare dens gloser.» De har villet «finne de uttrykk og vendinger og den setningsbygning og stilføring som hos de nye lesere mest mulig kan fremkalle det samme inntrykk, de samme følelser, assosiasjoner og reaksjoner som originalens ord og vendinger i sin tid gjorde hos de oprinde-

lige lesere eller hørere. Originalen må omskrives, omsettes til norsk sprog og stilføring, ikke bare gjengis ord for ord. Og så forskjellig som hebraisk og norsk sprog og tenkesett er, er der mange ord som blir likefrem uriktige, hvis man strengt oversetter dem etymologisk og stadig gjengir dem med samme norske ord; de dekker over begreper som er så rummelige og så anderledes artede enn våre begreper, at de alt efter sammenhengen må oversettes på meget forskjellig måte.»

Dette prinsippet som selvsagt er det eneste riktige oversetter-prinsippet — vil når det gjelder bibelen, på mange måter virke revolusjonært. Her har vi nemlig å gjøre med «følelser og assosiasjoner» som har tilknytning til den gamle oversettelsen, til uttrykk og vendinger som har «alders hevd», og som det er vanskelig å avskaffe eller skifte ut, om de er aldri så «ordrett» oversatt, eller om de endog er galt oversatt. Hvor sterkt slike følelser her griper inn, viser et eksempel jeg selv har oplevd: en bondekone var sterkt bekymret fordi aseninnens «føl» var rettet til «fole». Ved siden av kjærligheten til den tekst som en gang var innlært, stod nok her også frykten for skriftforvanskning og for vranglære.

Utifra det faktum vil vi forstå at «reaksjonen» mot en ny bibeloversettelse kan bli sterk, og det om så den nye oversettelsen er aldri så mye riktigere uttrykk for grunntekstens mening. Mange av de sterke ordene som har vært sagt i pressen om den nye oversettelsen, har sin grunn i dette forhold. Men denne kritikken har også sett bort fra at vi her ikke har å gjøre med en oversettelse som utgiverne har tenkt sig uten videre skal avløse den eldre menighetsbibel. En «menighetsoversettelse» kan neppe tenkes å komme uten som resultat av drøftinger og arbeide i en komité. Her har vi å gjøre med *enkeltmanns*-oversettelser; selv om oversetterne er tre, har hver oversetter ansvar bare for sin del. Og selv om oversetterne nok er blitt enige om å følge samme prinsipper, er det likevel så vidt mange individuelle ulikheter mellem de tre oversetterne, at en samarbeiding av oversettelsen bare av den grunn vilde være nødvendig om den skulde tenkes som en «menighetsoversettelse».

Det er kyndige enkeltmenns forslag til ny oversettelse; for dem som ønsker å trenge inn i meningen og innholdet av det

gamle testamente vil selvsagt en slik oversettelse ha høi verdi; men de som har sine følelser sterkt knyttet til en tekst de har lært som barn, vil nødig gi slipp på en kjent og kjær form til fordel for en riktigere mening. Etter min mening er det nok også mulig å ta noe sterkere hensyn til den tradisjonelle tekst enn de tre oversetterne har gjort.

Som sagt følger oversetterne samme prinsipper, men i ulik grad. Den forsiktigste er Messel; Mowinckel er mest konsekvent radikal. Hos Michelet merker man mer en blanding; ofte er han djerv — noen vil si uvøren —, stundom er han mer bundet av gammel språkform enn det er nødvendig.

Det er Michelet som har oversatt første Mosebok. Alle fortellingene her er slik at det mange ganger er naturlig å bruke en barnlig fortellestil. Michelet har mange steder i fortellingene brukt en eventyrstil, som utvilsomt ingen prinsipielt vilde hatt noe å innvende mot dersom det ikke her gjaldt bibelske skrifter. Det kan være *litterært* riktig å bruke eventyrstil, men det er ikke sikkert det er riktig likevel. I religiøse fortellinger krever de fleste mennesker også en *høi stil*, som står i motsetning til den lavere eventyrstil.

Selma Lagerlöf har klart å finne den riktige form i sine legender; de er barnlig og naivt fortalt og har samtidig en høi stil. Men i svensken er alt slikt lettere enn hos oss; den høie stil blir hos oss så lett fremmed og ubarnlig; det er en følge av hele vår språkhistorie. Det får nok alle erkjenne enten de skriver riksmål eller landsmål.

Kjent er O. J. Høyems forsøk i en bibelhistorie («Den helige saga og kjørkjesaga» 1881). Han forteller f. eks. i samtalen mellem Jesus og den samaritanske kvinne: «Jesus segjer åt henne: Gjev meg lite drik, du! Nei, no lel! segjer ho; korleids kan det ha seg, at du bed meg om drik, når du er ein juding, og eg er ei samariakvinne!» Eller for å nevne et eksempel fra Høyems gjenfortelling av historien om Jakob. Her heter det: «Jakob straukdå vidare og kom til ein brun, kor hjurdingane hadde lægra seg med krøterom sine. Han spurde dem då, om dei kjente Laban Betuelsson? Jau, det gjorde dei då lel! Sjå der kjem net no dotter hans; for ho var gjetartausa hans.»

Det er ingen tvil om at Høyem her ikke har undgått *travestien,* som er «skjemtsom omklædning» av alvorlig og stilistisk høitliggende litteratur. Det var den som f. eks. F. M. Bugge ikke greide å undgå i sin berømte Homer-oversettelse (1852), og som førte til Vibes nesten likeså berømte parodi. Som jeg fremhevet i forrige artikkel har Seippel greid å undgå travestien; det ophøide har han hatt lettere for å finne frem til fordi hans språkform og ordforråd er «fjernt», mens setningsbygning og ordfølge er folkelig.

Den historien om Jakobs reise som ovenfor er citert etter Høyem, er oversatt slik hos Michelet: «Jakob tok (atter) i vei og fór til østmennenes land. Og han fikk øie på en brønn (ute) i marken, og der ved den lå tre saueflokker, for av den brønnen pleide de vanne buskapen. En svær helle lå over brønnåpningen, og når alle gjeterne var samlet, veltet de hellen av brønnen og vannet sauene. Og så la de hellen tilbake på plass over brønnen. Jakob sa til dem: «Hvor er I fra, brødre?» Og de svarte: «Fra Haran». Han sa til dem: «Så kjenner I vel Laban Nahors-sønn?» De svarte: «Ja vi kjenner ham». Og han sa: «Går det ham vel? Og de svarte: «Ja — og nu kommer straks datter hans, Rachel, med småfeet.» Han sa: «Solen står jo ennu høit, det er ikke tiden til å samle sammen buskapen. La sauene få drikke og gå og gjet.» De sa: «Det kan vi ikke, før alle gjeterne er samlet og kan velte hellen av brønnen, så vi får vannet sauene. Enda mens han talte med dem, kom Rachel med sauene til faren, for det var henne som gjette.»

Her er også travestien helt undgått. Det er enkelt og greit oversatt. Ordene har meldt sig usøkt. Jeg tror nok at Michelet likesom Mowinckel i sin stil burde brukt pronomenet *dere* istedenfor det stive og ubarnlige *I*, men her ligger det en vanskelighet i språket selv. Det er naturligvis riktig å undgå genitivformen i denne stilen; men en må være varsom med hvordan en bytter om en genitivsforbindelse med noe annet; setningen «kom Rakel med sauene til faren» ovenfor er dobbelttydig.

I det store og hele er overføringen til talemålstil foregått greit og naturlig; men det kan ikke nektes at av og til kan mange kjenne det som vi *tangerer* travestien. I pressen har

vært nevnt uttrykk som: «Ormen var fulingen blandt alle jordens dyr» eller «krypet som le'er sig på jorden.» Jeg er enig i at her kunde med større virkning vært brukt andre ord, og selve ordet «le'e» er neppe riktig nyttet her. Det er i det hele farlig å bruke ord som en ikke har full føling med; det blir ikke god stil dersom ordene ikke kommer helt innenfra. Men så skal vi huske på at her lever vi under omskiftelsen. Det som er travesti idag, er det kanskje ikke imorgen. For en mannsalder siden vil ord som *buskap* og *beite* ikke godt kunne brukes i bibelsk stil. Nu vil knapt noen si noe mot det.

Ikke sjelden er litterære (danske) ord brukt, hvor norske talemålsord burde vært brukt i den muntlige fortellestil Michelet gjør bruk av. Jeg har alt nevnt pronomenet *I* og *eder*. Andre ord som er mindre gode i slik stil er: *kun* for *bare*, *intet* for *ingenting* eller *ikke noe*, *efterhånden* for *efter hvert*, *høre op* for *slutte* eller *være slutt med*, *myldre* for *yre*. Det er ofte småordene som er avgjørende for en riktig stiltone. Uheldig er en vending som: «Det var kvinnen du gav mig til felle, som bød mig av treet.» Her vil det litterære ordet *felle* i den dagligtale-stil som ellers er brukt i oversettelsen, føre tanken hen på dagligtaleordet *felle*, og det gir jo også mening på et vis. — Ordet *syne* er uheldig brukt; at det blir brukt i betydningen *vise*, kan nok gå, som i «Jahvæ synte sig for ham den natten» (1 Mos. 26. 24); men en bør ikke glemme at *vise* også er god og gammel norsk. Men rent uheldig er det når det er brukt i betydningen «se på, mønstre» i 1 Mos. 1. 31: «Og Gud synte alt det han hadde gjort.» I denne betydning er ordet ikke folkelig og ikke norsk, men hører hjemme i dansk rettsmål. Seippel har brukt *skoda*, som heller ikke er godt, da ordet er lite utbredt og i landsmålet dessuten har fått en skriftform som hindrer det fra å trenge inn. — Det er med rette at Michelet i et tillegg har tatt tilbake ordet *livbelter* om Adam og Eva. Det vekker helt uriktige forestillinger.

Ordstillingen er som regel grei og enkel. Men hvorfor blir det brukt slike ulikheter som at Noa «slapp ut ravnen», og to linjer lenger ned «slapp han duen ut»? Det første er folkelig, det andre er litterært.

Til tross for slike innvendinger, som en nok kunde gjøre flere av, er det min mening at Michelets oversettelse mange

steder virker sterkt og tiltalende, og at mange av hans forslag til oversettelse dels bør bli stående uforandret dels kan gi grunnlag for det nye.

Mowinckel har oversatt deler av annen og av fjerde Mosebok og hele femte Mosebok. Den sterkt episke fremstilling i første Mosebok stiller andre krav til oversetteren enn det meste av Mosebøkene ellers. Det ligger ikke så nær å bruke eventyrstil i fortellingene om vandringen i ørkenen som i historiene om Kain og Abel, om Abraham og Isak og Jakob og om Josef og brødrene hans. Mowinckel har heller ikke prøvd å gi eventyrstil slik som Michelet; på den andre siden har han opgitt en hel del av de litterære skriftspråksord som enda fins hos Michelet. Han hører til den yngre generasjon, som kjenner ord som *kun*, pronomenet *I* og *eder*, *intet* osv. som døde ord. Det er derfor blitt noe mer harmonisk over Mowinckels oversettelse enn over Michelets.

Til gjengjeld har Mowinckel en del lån fra landsmålet. Mange av dem er godt valgt. At Jahvæ gjorde Farao *hard i hugen*, er malende og godt (bedre enn Seippels «Herren herde hugen aat Farao»); verre er det med litterære lån; i poesi går det nok å tale om Guds «ovsterke arm» (2 Mos. 15.16); et ord som *huslyd* har kanskje fremtiden for sig, et ord som *avgjerd* er det verre med. Og *helhugd* er umulig i denne form (landsmål *heilhuga*). Stundom bruker Mowinckel særvestlandske folkelige ord. Det vestlandske *smale* bør ikke brukes for det mer alment kjente *sau* (det er godt at *får* går ut); *late* som hjelpeverbum bør ikke brukes for *la*.

Det er av puristiske grunner Mowinckel velger ord som *avgjerd* og *huslyd*. I bibelmålet er purisme sikkert stilistisk berettiget. Men stundom er purismen hos oss et uttrykk for naboopposisjon. Vi tror at så mange ting er dansk og fremmed, og så undgår vi de ordene. Derfor velger purister *syne* for *vise;* og derfor blir ord på *-else* undgått så ofte; jeg skal villig gi med at mange ord på *-else* kan gjøre stilen slepende og «prosaisk». Men det er nok fordi de står på den nasjonale svarteliste purister helst vil la være å bruke dem. Likevel kan det ikke være noen tvil om at *-else* for en stor del har norsk ophav. Her kan jeg ikke komme inn på det, men skal bare nevne at omkring 1300 skrev

mange nordmenn *skirls* for *skirsl* (dåp) eller *kørls* for *kjørsel* o. l. Fra slike ord stammer *-els* eller *-else* i norsk; jeg tror ikke purismen kan få drevet ut alle slike ord; til det er de for folkelige og norske. Men det er riktig at de ikke hører hjemme i den høie stil; de høver ikke godt i poesi.

Ved de litterære lån fra landsmålet har Mowinckels oversettelse ofte fått noe fjernere, kanskje mer høistemt preg enn Michelets. Men det er ikke visst at de «fjerne» ord vekker riktige ideassosiasjoner hos leserne. Jeg er redd for at ord som *avgjerd* og *helhugd* fører tanken bort fra innholdet. Fordi Mowinckel bruker noen slike fjernere ord, kan vi være i tvil når vi støter på en trykkfeil. I 2 Mos. 17.6 sier Jahvæ til Moses: «Skal jeg komme og stå foran dig oppe på kausen». Det siste ordet må være trykkfeil for *knausen;* men helt trygg kjenner vi oss ikke, fordi Mowinckel har så mange rare ord. Ellers er *knausen* her sikkert et godt ord; Seippel bruker *ufs,* som er mindre kjent og ikke blir brukt på mange kanter av landet.

Mowinckels tekst har mer lyrikk enn de andres; her kommer Mowinckels djervhet fullt til sin rett.

Mowinckel må la fare en del egenheter og en del av de litterære landsmålslån. Men der er intens kraft over hans oversettelse, og den vil sikkert gi et godt grunnlag for en ny menighetsoversettelse.

Messel har oversatt litt av 2 Mosebok, hele 3 Mosebok og det meste av 4 Mosebok. Stoffet i hans del innbyr minst til dristige nylaginger. Slikt stoff som i presteboken er hverken episk eller lyrisk; det er forskrifter og lover, altså av juridisk innhold. Stilen her er likesom stilen i de gammelnorske lovene langt borte fra det flokete lovmål vi ofte møter nå til dags. I det er det latinsk syntaks og indirekte stil. Her er det direkte stil: Du skal! Du skal ikke! Messel har bevart den folkelige enkelhet og den direkte stil. Han tar ikke op så mange nye ting som de to andre. Han er visstnok ikke redd for folkelige ord som *nærskyldt, ættledd* (stundom *ætteledd), livberge sig, slå sig vrang* o. fl., men det er likevel mer «normalt» språk hos ham enn hos de andre. For mange lesere vil det være en fordel; det vil ikke føre tanken fra innhold til form. Som sagt er det selve teksten som innbyr til denne

mer normale målføring. Det ser for resten ut til at Messels oversettelse etter hvert er blitt friere. Karakteristisk er det at til å begynne med bruker han pronomenet *I* og *Eder*, men senere slår han over i *dere;* særlig genitivformen av dette pronomenet volder bry; sammen med *dere* bruker Messel *eders;* grunnen er naturligvis den at *deres* heter pronomenet også i tredje person. — Også Messels oversettelse vil gi et godt grunnlag for en ny «menighetsoversettelse».

Alle tre oversetterne har stundom vært meget heldige og stundom mindre heldige. Det gode oversettelsen gir, vil komme til nytte for utviklingen av norsk bibelmål; det mindre gode vil falle bort og bli glemt. Jeg kunde ønske alle oversetterne noe mer kunnskap om norsk mål. Når en vil ta op norske ord som oversetterne her har gjort, og de ikke alltid kommer innenfra som hos kunstneren, er det nødvendig å ha gode kunnskaper. Tendensen hos oversetterne er den at de vil bruke det folkelige og det norske; men da må de også ha førstehånds kunnskap om hvad som er folkelig og norsk; og likeså viktig er det at de har greie på hvad som er ufolkelig og unorsk. En mengde knot i landsmål og riksmål vilde slik kunnskap gjøre ende på. Litt knot er det også i denne bibeloversettelsen.

Skal en ny bibeloversettelse bli til, trengs det kunnskap om språket i den bibelske grunntekst, det kreves språklig takt og kunstnerisk sans, og endelig kreves det gode kunnskaper om norsk mål. Alle disse egenskaper og kunnskaper kan ikke godt finnes hos én mann; derfor må bibelen oversettes av «komitéer». Den nye oversettelsen er et dristig verk; den er et nyttig verk; den vil bli et viktig verk i fremveksten av et norsk bibelmål. Ingen kan kreve at den skulde klare alle vanskeligheter; det vilde være umulig slik som norsk språktilstand nu er. Men den peker fremover i den riktige retning. Mange vanskeligheter er løst, andre er først ved den nye oversettelsen kommet i klart lys, og den løsning oversetterne har gitt, vil også da være til hjelp i fremtiden.

Didrik Arup Seip.

KVIFOR TIL STIKLESTAD?

Av Arne Bergsgård [1]).

Då Olav Haraldsson kom heimatt frå vikingferdene sine og fyrste gongen feste foten på Noregs jord der vest på Selja, då var det «midt i Noreg», segjer ein av skaldane hans, Ottar Svarte. Um det no verkeleg var «midt i Noreg» der Olav fyrste gongen kom til landet, kan vel vera tvilsamt; men at det no idag er «midt i Noreg» der han slutta kongedømet sitt her i landet, at denne staden der me no er samla, at Stiklestad no i denne stunda er «midt i Noreg», det kan ingen vera i tvil um som har fått uppleva denne siste veka.

Eit einestående syn! I vår moderne tid eit heilt folk på valfart. Eit minne frå folket sin barndom lokkar og dreg oss. Det står levande og sterkt for oss som våre eigne fyrste barneminne, men det har likevel ikkje den charme, ikkje det lette ynde som høyrer den lukkelege barndomen til. Eit tungt og strengt alvor kviler over dette minnet frå Noregs morgon.

Det var ein botsgang for dei gamle når dei for til Stiklestad eller til den heilage Olav i Nidaros. Det vilde visseleg vera ei stor usanning um me sagt at det er ein botsgang for oss. For mange av dei tusen og titusen som har kome her i sumar, har det vel heller vore ein lysttur, eit fagert sumarminne. Og likevel — alvoret frå botsgangen gjenom dei mange hundre år kviler enno over dagen og staden. Det er knapt nokon so tankelaus og lett i lyndet, at han ikkje kjenner ein pust frå det.

Kva har skapt dette alvoret? Ja, kva anna en lagnaden og livsføringa åt han som folket vilde tyna, men som kom til å leva sterkare og frodigare i folket enn nokon annan norsk mann har levt. Femtan år var det millom Selja og Stiklestad. Det er ei stutt tid, ein snau halv mannsalder. Det var hans

[1]) Byrjinga til ein tale for Studenterforbundet på Stiklestad 4 august.

verkelege liv her i landet. Men so stort og sterkt var då det livet som rulla seg upp i desse femtan åra at sidan stirde folket som fjetra på det i mange hundre år.

Ja, var det no verkeleg Olav Haraldsson dei gamle stirde slik på, kan ein spørgja. Var det ikkje heller eit fantasibilete, deira eige idealbilete av ein kristen konge? Den verkelege Olav Haraldsson var fyrst og sist ein hard og rå viking, får me høyra so ofte og sterkt denne sumaren. Ja, kva anna skulde han vera? Han var vel eit barn av si tid han som alle andre. Kan det eigenleg vera noko å fortelja til tenkjande menneske i våre dagar at ein mann ved år 1000 hadde ein råare og mindre utvikla kultur enn me ved år 1900? Det er vel ikkje det me søkjer når me ser attende til dei store mennene i soga, det ålmenne og tidsbundne, det som dei har saman med alle sine samtidingar; det er vel heller det sermerkte, det som lyfter dei ut or ålmugen, upp over sine samtidingar, dei store menneskelege eigenskapane, som ikkje er tidsbundne, men som gjer at me kjenner hovdingen og geniet idag som for 900 år sidan. Dei eigenskapane kan me vel ana; men det er rett nok at det har vore sterke sjelekrefter i verksemd her og sletta ut grensene millom det verkelege og uverkelege, millom det historiske og legendariske, so me aldri vil kunna dra dei med visse.

Soleis er det vel alltid med det som lever «i mindets aandehjem fra støvets baand befriet», — i nokon mun blir det alltid umlaga, umdikta, ogso i vår kritiske og nyktre tid, — so mykje meir i millomalderens barnlege og fantasirike. Den Olav som har levt i soge og folkeminne, er visseleg noko anna og meir enn den historiske Olav Haraldsson. Han er Olav umskapt etter folket si trong og evne til idealitet. Han har levt saman med folket og har vakse med folket etter som det har gått fram i kristen moral og tenkjemåte. Det ligg 200 år millom Olav og Snorre. Mange ættlekker har arbeidt på Olavs-biletet før det fekk si fullending i den store Olavssoga.

Martyr og misjonskonge vart han *vår* helgen, «Geisle», strålen gjæve frå Guds hall, kraftkongen som bur hjå Kristus. Ein avglans av han, meir jordisk, men ogso meir heimleg og nærliggjande norsk. Ei sermerkt framsyning av norsk

folkelynde, med nok jordisk to i seg til den blodfulle og hardhuga unge vikingkongen som Snorre fører fram for oss, men ogso med den himmellengten som har fått sitt biletlege uttryk i dei luftige bogar og kvelvingar som Olavskyrkja lyfter over grava hans. Alt i alt ein samlingsstad for folket si ideelle evne og trong. Kunstnerisk og i grunnen ogso politisk og nasjonalt, men fyrst og sist religiøst.

Difor har då ogso festane kring Olavs-minnet i år fyrst og fremst vore religiøse høgtider til minne um gjenombrotet for kristendomen i landet. Slik som me kan sjå attover dei alt no, er dei eit talande vitnemål um den makta som kyrkja enno har over folkehugen. Det var vel ogso det kyrkja ynskte å få stadfest, so ho sjølv og alt folket skulde sjå det, — det har vore so mange ting som har peika i ei onnor lei i det siste. Kanskje var det òg i desse høgtidene ei trong i ei uppriven kyrkje til å kjenna seg eitt ei stund, tvert igjenom og over sektstriden.

Men endå um minnefestane våre i sumar har havt ein aldri so sterk kyrkjeleg karakter, so trur eg likevel knapt eg tek i miss um eg segjer at tronga til festen like mykje og meir, er sprungen fram or nasjonale kjelder. Når me kan halda ei slik olsok-høgtid som me har gjort i år, skal me leggja merke til det, at det er nasjonale krefter som ifrå fyrsten har agitert fram olsok. Det er dei frilynde ungdomslaga utover bygdene som fyrst tok upp tanken, og i mange år arbeidde dei for han under nokso stort motstand. Det er eigenleg ikkje før i dei siste 8—9 åra, ikkje før me nærma oss det store 900-året, at tanken slo igjenom, men då gjorde han det og med all ynskjeleg kraft. — Det religiøse har kanskje kome noko sterkare fram i festane sidan den tid, men ogso under det religiøse har nok det nasjonale vore ei drivande kraft. For meg står det i alle fall slik, at det nasjonale har vore det sterkaste i olsokhøgtidene våre frå fyrste stund, og det har ogso vore det sterkaste i år. Pilegrimsferdene til Nidaros og Stiklestad har golde vår nasjonale soge meir enn den kyrkjelege, ja den kyrkjelege soga har dei hovudsakleg golde i so måte som ho går inn i og er ein lut av den nasjonale. Det var dei gamle federne folket vilde møta, det var lurlokken, frå vår gamle soge dei vilde høyra.

Den tanken melder seg då naturleg: Er det rett av oss å leggja so stor ei vekt på eit nasjonalt minne? Driv me ikkje her i landet for mykje kultus med vår gamle soge? Er det ogso rett å riva eit einskilt årstal soleis ut or samanhengen sin? — Kan me med sanning leggja so stor vekt på ein dag eller eit år? Er det ikkje slik at utviklinga flyt i ein jamn straum?

Ikkje alltid, korkje for nasjonen eller individet. Me kan leva dagar som set djupare merke på oss enn år, me kan leva år som er avgjerande for heile livet. Soleis kan det vera for alle folk, men serskilt har det vore soleis for oss nordmenn. Alle som har tenkt over norsk soge, har fest seg ved dei sterke og bråe overgangane. Det har vorte ein vanleg tale at Noregs soge er sterkt dramatisk, sterkare enn soga åt dei fleste folk. Stundom kan ein jamvel sjå det framstelt slik, at det dramatiske er ikkje berre sermerkt for vår norske soge, men det er ogso noko sterkt ved det som me kan vera glade og byrge over. Frå ein nasjonal synsstad trur eg det heller er motsett. Det dramatiske i soga vår vitnar vel um at her finst krefter, men dei har ikkje vore samstemte; nasjonalt er det veikskap. Den sterke soga er ikkje den som går i bråe kast, men den som flyt i jamn og mektig struam, den som har den trygge episke ro.

Kvifor har me fått dramaet i Noregs soge? Ja, kva er det som alltid skaper drama? Er det ikkje den sjelelege spaninga millom sterke motsetningar, — soleis i den einskilde og soleis i nasjonen sitt liv. Her hjå oss har vel motsetningane vore sterke nok. Det vesle landet vårt er då landet med dei store fråstandane og dei sterke motsetningane i Europa. Og endå folket vårt er rasereint og einkyndt meir enn dei fleste, so har dette sett merke ogso på det. Her er me ved det som djupast forklårar gangen i Noregs soge, dramaet i soga vår. Dette har skapt kurven, den lange bårelina, med båretopp og båredal. Det har skapt dei bråe vend, den 29de juli 1030, den 17de mai 1814. Det gjer soga vår spanande og hugtakande, men fårleg. Visseleg er det ei livssak for oss som nasjon å få større ro, samanheng og jamvekt i vår historiske og nasjonale liv, å vinna over motsetningane, å få stemt dei saman til ein nasjonal samklang. Kan me makta det, treng me ikkje tvila på at klangen vil bli rik og fyllig.

Kanskje kan me segja at me har streva med det no dei tusen åra me har levt saman i eit rike. Men alle veit kor sovande og slapt samlivet har vore millom oss i lange tider. Difor er me då òg so lite langt kome med dette arbeidet at enno i år har me vore god til å laga drama kring sjølve det store samlande minnet, kring olsok. Me skal ikkje her hefta oss med kvar skulda er. Rimelegvis er ho på båe sidene. Men det er i alle fall ei trist og uhyggeleg påminning um kor uferdige me er som nasjon.

Nettupp difor har me større trong til å samla oss kring våre nasjonale minne enn dei fleste folk. Kanskje er det difor me har halde ein slik olsokfest som me har gjort i år, — det er knapt mange folk som har halde maken, men det er heller ikkje mange som har havt slikt bruk for ein olsok. Me treng sanneleg halda fast på alt som kan minna oss um kven me røynleg er, og kva me har vore. Det er i nasjonal sjølvupphaldingsdrift me har samla oss kring olsok.

Det er sant, det har vore drive mykje og sterkt arbeid med det nasjonale hjå oss dei siste hundre åra. Mange har teke dette til eit vitnemål um at det nasjonale skulde vera sers sterkt utvikla hjå oss, ja altfor sterkt, har sume meint. Eg trur det motsette er tilfelle. Det intense arbeidet med det nasjonale hjå oss, er ikkje noko vitnemål um nasjonal helse og kraft, men vel um nasjonal sjukdom. Det lukkelege og harmoniske menneske, den som har si fulle helse og kraft, talar ikkje um seg sjølv. Den som er sjuk, talar um seg og sine sår. Me talar um oss stødt. Tak eit land som England, — der høyrer me sjeldan tale um det nasjonale. Det er heller ingen grunn til det; det er i orden med den ting. Her hjå oss er det nasjonale enno eit problem. Difor lyt me ogso tala og strida um det. Det er ei uløyst uppgåve, og ho let visseleg ikkje folket få ro før det har løyst ho, på kva måte det no enn kan bli. I nasjonane sitt liv let det seg i det heile ikkje gjera å springa ifrå uløyste uppgåver. Det straffar seg for hardt.

Det er ille at soga vår har laga seg slik, at me skal liggja og baska med denne uppgåva fleire hundre år etter grannefolka våre er ferdige med henne. Men me kan ikkje springa ifrå soga vår. Uppgåva lyt løysast, og det lyt gjerast

di før di heller. Det er so mykje meir um å gjera av di me lever i ei fårleg og vanskeleg verd. Det internasjonale livet bryt ikring oss som eit mektigt hav, og inne i landa går dei sosiale stridane so djupt, og dei er so hardsette, at revolusjonen tykkjest stå ved døra og banka på i det eine landet etter det andre. Dei som ikkje sjølve ynskjer katastrofen, dramaet, kan gjerne sjå seg ikring etter alt som kan styrkja samanhengen i livet åt nasjonen. Er det no soleis at dramaet, det bråe skiftet, skal vera det eigenlege sermerket ved soga vår, so kan me kanskje koma til å uppleva at me får dramaet ein gong til. Det vilde vera å lata augo att for sanninga å nekta at det finst ymse drag i soge og folkeliv som peikar i den leia. Me skal merka at dei drama som me har gjenomlevt, dei har hogge av dei nasjonale tradisjonane våre. Soleis står me då idag, eit gamalt folk, og endå eit tradisjonslaust, — sjåande til. Ser me nøgjare etter, vil me likevel snart finna slike ting som kan gjeva til folket vårt ogso noko av den tradisjonsstyrke, som inkje folk kan umvera um det ikkje skal stå i fåre for å missa jamvekta i eit røynetak. Det finst i soge og bondeliv slike ting som peikar attover til ei tid som ikkje er ifrå igår, men frå tusen år attende. Det er det me leitar etter på Stiklestad.

Kanskje ikkje alle vil vera med på desse premissane. Dei har då likevel alt vore med, for heile folket har vore med, endå um måten har vore heller ulik. Trass i alt må ein kunna segja at sogeminna våre har vogga oss på ei bylgje av samkjensle i sumar, og ingen har vel i røynda ynskt å stå utanfor den. Å stå utanfor den vilde vera å stå utanfor nasjonen og vera heimlaus på jorda. Den samkjensla som soga skaper i eit folk, er i det heile ein underleg ting. Ho er sjølve den nasjonale livåra. Flyt ho sterkt og rikt, er nasjonallivet ogso sterkt og rikt; flyt ho veikt og slakt, er nasjonallivet det same. Sjølve nasjonaliteten er skapt og forma ved det historiske samlivet. Utan det løyser han seg upp og fell i stykke. Difor er det vel me har slik trong til å komma attende til soga. Me har bruk for henne. Me har alltid bruk for henne, men me har serleg mykje bruk for henne i vår tid. For vilkåra er ikkje gode for dei små nasjonane idag. Alt for ein 60—70 år sidan tok den talen til å bli ålmenn at tida

er fårleg for dei små folka, ja dei er undergangen vigde um dei ikkje kan skipa seg i hop til større einingar. Det var sjølve den militære trygda og det statlege tilværet dei tenkte på den gongen. Men staten er berre det politiske uttrykk for nasjonen, og det er nasjonen i eigenleg meining me fyrst og fremst tenkjer på no. Då tenkjer eg me skal bli fort samde um at livet set store krav til dei små folka, um dei skal kunna halda seg uppe i våre dagar.

Eg tenkjer ikke no på den fåren som mange vil sjå i sjølve det sterke internasjonale livet i våre dagar, for den fåren er knapt so stor. Den råkar berre dei utvertes og avstikkande ting, men ikkje dei som skaper nasjonal karakter. Den blir heller herda, slipt og kvest i det internasjonale samlivet. Det er ikkje for ingen ting at det store internasjonalismen sitt hundreår ogso har vore nasjonalitetane sitt hundreår. Nei fåren ligg ikkje so uppe i dagen, men djupare ned. Eg tenkjer på mektige tendensar som er uppe i notida, og som er fårlege for sjølve dei verdiane som nasjonaliteten ber uppe.

Eg tenkjer på den forgudinga av styrken, den makta og krafta sitt evangelium som blir forkynt på gater og stræte. Dei gamle tala um det gode, det sanne og det fagre. No er dette på veg til å bli ein gamal frase som folk kan læ åt. I våre dagar heiter det kraft, makt og styrke, eller berre makt rett og slett. Dette går gjenom alle sidene ved samfundslivet idag, frå det høgaste til det lågaste, åndsliv som arbeidsliv. Si rette rot og fundament har det vel i industrien. Der har i over hundre år no kvantiteten gått føre kvaliteten. Men det gjeld ogso høgare upp. Kollektiviteten går føre individet. Er det noko som mugen finn for godt ikkje å lika, so hjelper det ikkje um det kvalitativt er aldri so godt. Tramp det berre ned! Slikt derimot som mugen finn smak i, det breier seg i makt og velvære, soleis i pressa, ikkje berre dagspressa, men ogso den andre, på kinematografane, og heiderlege teater strider ein vonlaus strid imot. Det er ei internasjonal ovring, det same i alle land.

Korleis er vonene for ein liten nasjon i ei slik tid? Dei er ikkje gode. I det kvantitative ligg fortapinga og undergangen for dei små folka. Berre i det som er kvalitativt reint og verdifullt, kan dei hava von. Vil dei ikkje gå under i dei store

kvantitetane sin tidsalder, lyt dei dyrka sine nasjonale kvalitetar. Men då kjem me atter attende til soga, for ingen stad openberrar nasjonaliteten seg so klårt og sterkt som der, — det kunde då vera i målet og i folkeminna, men det umrådet skal me ikkje inn på no. I soga kan nasjonen sjå sitt eige andlet som i ein spegel. Ho gjev samanheng og tradisjon, ho gjev ryggrad og karakter. Der er det som gjer eit lite folk uknuseleg. «Store oltidstraditioner er udræpelighet», sa Kinck.

Kva er det då som gjev soga denne krafta? Det er i alle fall ingen ting materielt. Det er minne, tankar, førestellingar, ideal, med eitt ord, det er *ånd*. Det er *våre* minne, våre tankar og førestellingar, våre ideal, vår ånd. Dette er vårt, det er kanskje ein liten ting her i verda, men det er ein personleg ting, det nasjonale er det personlege, det kan aldri bli andre sitt, det kan ikkje koma på rek, det kan ogso hindra vårt folk i å koma på rek på internasjonalismens store hav.

Kjende me dette slik då me samlast til Stiklestad iår? Ja, eg trur me gjorde. Ikkje med klår tanke og medvit, i alle fall ikkje for dei fleste; men det var eit djupt instinkt i oss som drog oss denne vegen. Det var eit folk som mintest frigjeringa ved kristendomen frå heidenskaps angest, isolasjon og bundenskap. Men like mykje — og meir — var det eit lite folk som tok spenntak i minnet um den skapingsstunda då det føddest som nasjon. Eit lite og fatigt folk i ei stor og fårleg verd, sjølv upprive av fårleg indre strid, sosial og nasjonal, samlar det seg so um eit historisk minne so gamalt og stort at det lyfter seg over all dagsens strid. So blir det då stilt ei stund, og våpna fell ned — —.

Arne Bergsgård.

DET STORE JUBILEUMSÅR 1930

Av skoleinspektør SVEN SVENSEN.

Det var et eiendommelig treff at vi i 1930 kunde feire 25 års jubileet for Norges siste frigjørelseskamp. Det er både likhet og sammenheng mellem det som skjedde i 1030, og det som blev fullbyrdet i 1905. Selv Norges historie, som viser så mange brudd at man til sine tider har helt vanskelig for å øine sammenhengen, følger dog dypere sett en linje, som aldri har vært helt overskåret, selv om bølgedalen ofte har vært dyp. Det var naturlig at de gjenlevende fra det store år følte trang til å møtes ennu en gang for å opfriske minnene, og stortinget beredte 7. junimennene en verdig og stemningsfull mottagelse. Vi nordmenn har ellers så lett for å rives med av det som ligger nær, og glemme det fjernere. I de første årene efter 1905 hevet det sig endog røster for at 7. juni burde avløse 17. mai som nasjonal festdag. Noget slikt bør det naturligvis aldri bli tale om, og når nu det tradisjonelle 25 års jubileum er feiret, vil det vel efterhånden bli forholdsvis stille om denne vår siste nasjonale festdag. Ved næste milepel vil naturen selv ha sørget for at det ikke mer knytter sig nogen personlige interesser til dagen. Mennene av 1905 har fått den honnør de fortjente.

For øvrig strekker de fleste menneskers historiske horisont sig neppe lenger enn til 1814. Det som er gått foran, lar sig så greit samle i den store sekken som er kalt den 400 årige natten eller dansketiden, som det er best å glemme. Det går sent å få overvunnet dette historiske syn, eller rettere sagt mangel på historisk syn. Kanskje er det en del som har fått et repetisjonskursus i 1930 og en anelse om at Norges historie rekker meget lenger tilbake, at både 7. juni 1905 og 17. mai 1814 markerer ledd i en lang utviklingskjede.

Da man begynte å planlegge det som er kalt Olavs-jubileet, var det delte meninger om det nasjonale eller det kirkelige

skulde ha første plass. Det har endog hevet sig røster for at det ikke var noget å jubilere for. Professor *Edv. Bull* holdt midt under festlighetene et foredrag, hvori han ut fra sitt materialistiske historiesyn søkte å male Olav Haraldssønn som en røverhøvding, som aldri hadde kjempet for nogen annen idé enn personlig maktbegjær. Han har neppe vunnet mange for sin krasse opfatning, og blev imøtegått av sine to kollegar, professor *Oskar Albert Johnsen* i hans foredrag ved bondestevnet på Stiklestad, og av professor *Fr. Paasche*, som under kirkefestlighetene holdt et spirituelt foredrag om kong Olav og skildret ham som en konge med de store ideer, hvis mål var å fullføre Harald Hårfagres verk og samle Norge til et rike og å gjennemføre dette i samme ånd som sin forgjenger, Olav Trygvessønn. For begge Olaver løp begge disse to sider, rikets samling og folkets kristning, sammen, og begge falt, ikke egentlig som martyrer for sin kristentro, men i kampen mot fremmedveldet i Norge. Selv om en ikke vil innrømme at kristendommen har hatt nogen betydning for folkets kulturelle utvikling, synes det dog å være en fornektelse av all historie å ville påstå at det norske folk ikke har noget å takke Olav Haraldssønn for. For alle som tillegger den nasjonale tanke og selvstendighetstanken et verd, vil Olav Haraldssønns navn beholde sin minnerike plass i vår historie.

Når man ikke vilde slå den nasjonale og den kirkelige minnefest sammen, var det derfor en riktig tanke å åpne årets festligheter med den historiske utstilling. Derved fikk man den klimaks som man utvilsomt vilde ha savnet om man hadde tatt festlighetene i omvendt orden.

Den historiske utstilling, som blev åpnet av kongen den 10. mai, hadde den mest stilfulle ramme en slik utstilling kunde få. Den gamle erkebispegård er i den skikkelse den nu har fått, selv en utstilling, som rummer en rekke historiske minner. De lærde er kanskje uenige om hvor meget av dens murer er et verk av Øistein Erlandssønn og hvor meget det skyldes Aslak Bolt — det er begge navn med en god klang i vår historie — men sikkert er det at den var residens for Norges øverste kirkefyrster like til reformasjonen, hvorefter den gikk over til lensherrebolig og fikk navnet «Kongsgården», for endelig å synke ned til å bli et krigsarsenal, hvor kun tak-

maleriene i et refrektorium minnet om fordums storhet. Forhåpentlig vil den ærverdige borg for fremtiden kunne bevares som en historisk minnehall. Det stemmer også best med dens naboskap. Og så har man da endelig fått en høvelig museumsplass for domkirkens stensamling, som rummer så store og interessante verdier. Det mangler bare en kyndig antikvar. Mannen har man, hvis bare pengene kan skaffes. Det vilde være synd om arkitekt *Tverdahls* enestående kjennskap til kirken og dens historie ikke skulde bli utnyttet.

Som et appendiks til den historiske utstilling kom *Olavsutstillingen* på Museumsplass på Kalvskinnet. De fleste har vel i historiske bøker og avhandlinger sett enkelte Olavs-billeder og gjort sig en forestilling om Olavs-kultusens utbredelse hjemme og ute. Men de færreste hadde vel nogen anelse om at det ennu eksisterer en sådan mengde helgenbilleder, og det virket helt forbløffende at det hadde lykkes å få i stand en slik samling fra forskjellige land. Og enda er naturligvis ikke det alle. Denne billedsamling supplerer sagaens beretninger om hvilken makt rex perpetuus Norvegiæ har hatt over mennekenes sinn i middelalderen, og er en ypperlig illustrasjon til verket *Passio Olavi,* det vakre middelalderske jubileumsskrift som Det norske samlaget sendte ut i nynorsk oversettelse fra latin ved cand. mag. *Eilif Skard.*

Både den historiske utstilling og Olavs-utstillingen virket som et preludium til den store festuken 28. juli—3. august. *Olavsdagen,* som gjennem hele middelalderen blev feiret med pilegrimsferder og prosesjoner, har aldri vært helt glemt i vårt land, og i de senere år er det gjort forskjellige spredte tiltak for å blåse nytt liv i den gamle nasjonalfest igjen. Men det har hersket adskillig uklarhet om hvilket innhold festen skulde ha. Flere steder har det vært holdt gudstjeneste, hvortil vi jo også har fått egen liturgi, for å markere festens religiøse karakter. Ofte er så dette kombinert med en folkefest, hvor det er holdt foredrag og taler av nasjonalt og historisk innhold, og så har det hele gjerne endt med dans i ungdomslagene. Andre steder har det religiøse moment vært helt utelukket, og bare folkefesten er blitt igjen. Det var iår en naturlig og almen trang til å gi Olavs-festen et helt religiøst innhold og feire den til minne om vårt folks kristning. Natur-

ligvis lar det sig ikke gjøre med bestemthet å tidfeste en slik begivenhet, folkets omvendelse fra åsadyrking til kristentro er fullbyrdet gjennem en lang utvikling; men tradisjon og historie har dog bevart minnet om de menn som har øvet den største innflydelse, og fremhevet enkelte begivenheter som særlig betydningsfulle. Og selv om ikke slaget på Stiklestad kan sies å ha vært en direkte kamp mellem hedendom og kristendom, kan man ikke komme fra at det efter kong Olavs fall skjedde et avgjort omslag i hele folkets religiøse innstilling. Denne enkelthendelse har endog helt overskygget det verk som blev utført av den historiske person Olav Haraldssønn, og minnene om kristendommens innførsel i Norge er blitt knyttet til Hellig Olavs dødsdag, som med rette eller urette er tidfestet til 29. juli.

Det er givet at en så betydningsfull begivenhet som et 900 års minne for landets samling og trosskiftet måtte få et visst pompøst preg. Dette så meget mere som den falt sammen med gjenreisningen av den kirke hvortil Olavs-kultusen fortrinsvis hadde vært knyttet hele middelalderen igjennem, og som senere i stigende grad har samlet nasjonens pietetsfulle og offervillige interesse om sig. *Schirmers, Christies* og *Nordhagens* verk er ført frem til sin avslutning, for så vidt interiøret angår. Vår domkirke blev en åpenbaring av skjønnhet og arkitektonisk høihet, som vekker nordmenns og fremmedes beundring. Den henrev også byggekomiteens mangeårige formann, professor *Meyer* til et foredrag som var fylt av dyp kjærlighet til kirken som landets største og skjønneste byggverk, parret med den fine kristelige personlighets syn på kirken som Guds hus, således at all den kunst som her er skapt, har som sitt høieste mål å høine menighetens gudstjeneste og fremme Guds ære. Men når man i en årrekke har tilhørt domkirkens menighet og søndag efter søndag har levd sig inn i den intimitet som det var over langkoret som menighetskirke, der i regelen alltid var fylt til siste plass, da spør man sig uvilkårlig om langskibet kan by det samme. Milano domkirke stråler også som et eventyr; men når man ferdes der og er tilstede ved en gudstjeneste, har man mere følelsen av å være på en markedplass enn i en kirke. Nu, så galt kan det aldri bli i en protestantisk kirke med sine sitteplasser og prekesto-

len som det centrale. Men ille vilde det være om det fullførte kirkerum skulde virke forstyrrende eller mindre opbyggende til gudstjenstlig bruk. Resultatet vilde vel da bli at domkirken bare kunde brukes ved særegne anledninger, spesielt til store kirkekonserter, og domkirkens menighet måtte få et nytt kirkehus. Men det har vel ikke vært forutsetningen for restaureringen. Som også biskop *Støren* sterkt understreket i sin preken ved innvielsesfesten: «Nidarosdomen skal ikke bare være et fortidsminnesmerke om en storhetstid i Norges historie, den skal først og sist tjene det levende kristenliv i vårt folk.»

Hvor vanskelig det er å forlike de forskjellige hensyn, har vist sig ved plasseringen av det nye orgel. De musikalske hensyn krevde den plass det har fått, om det så skulde skje på bekostning av de arkitektoniske. Men domkirken er ikke bare et *gotisk* byggverk, den rummer også de skjønneste perler av *romansk* byggekunst, og den nordre arm av tverrskipet, særlig vestre sidevegg, er noget av det fullkomneste denne stilart kan opvise. Største delen av dette er nu dekket, og resten ligger der som et pulterkammer. Ved denne amputasjon har hele kirkens interiør fått en form som minner om en hummer som har mistet den ene kloen. I lengden kan man vel ikke la det bli med dette.

Det nye altret med det store krusifiks, som er skjenket til kirken av norskamerikanere, synes å ha fått en høvelig plass. Det bryter den store flate og markerer langskibet som en selvstendig del av kirken, mens prekestolen var mindre heldig anbragt. Det var vel også bare for anledningen. Det var innvielsen av altret som var midtpunktet i festgudstjenesten 28. juli, og dermed fikk også erkebiskop Sigurds nyreiste langskib sin vigsel, henved 650 år efter den første innvielse. Ved denne anledning utfoldedes all den prakt som vår kirke kan prestere. Prosesjonen, som bestod av 300—400 geistlige, landets biskoper i sine skrud, de fremmede kirkers representanter, regjering og storting og andre myndigheter med landets konge og dronning og kronprins i spissen, virket imponerende, og den interesse hvormed prosesjonen blev omfattet av tusener av tilskuere i og utenfor kirken, gav det hele liv. Folk venter at en slik kirkelig høitidelighet skal utvikle sig i andre former enn et

møte i bedehuset, ja, den menige mann tør endog stille større krav til decorum enn mange av geistligheten selv synes å ha forståelsen av. Festgudstjenesten blev meget mer enn en tom ceremoni, og for alle som hadde den lykke å være til stede, vil den ha festet sig som et festlig minne fra disse dager.

Den blev dog ikke høidepunktet. Det blev møtet på Stiklestad 29. juli. Dette veldige friluftsstevne, hvortil adgangen var ubegrenset, var begunstiget av det herligste sommervær, og Trøndelagens brede og mektige bygder, som de lå der ut mot den åpne fjord, lot en forstå Harald Hårfagres ord, at her tyktes ham landets rette styrke å være, og lot en ane grunnen til den ættstolthet som gjorde at bønder og høvdinger i disse bygder hadde så vanskelig for å bøie sig inn under en ny tids kultur og opgi den religion og samfundsordning som de hadde tatt i arv fra fedrene. Der møtte de bæreren av de nye ideer, og slo ham ned.

Det var naturlig at Olavs-minnet kom sterkt i forgrunnen på Stiklestad. Det lå likesom i luften, og det demret i alles sinn. I sin preken i Stiklestad kirke dvelte biskop *Hognestad* naturlig ved disse minner. Uten å ofre legende og helgendyrkelse et ord skildret han i tilslutning til dagens tekst kong Olav som stridsmannen der falt for sin sak likesom hvetekornet der faller til jorden for å leve videre, og derved gjennemførte det kristne syn på døden som livets fortsettelse.

Også Stikletsad kirke var begrenset til en forholdsvis liten flokk, og møtet der fikk derved noget av det innbudne og bundne preg over sig. Men utenfor kirkemuren blev båndene sprengt, formene skapte sig selv, og den høitidelige prosesjon som var planlagt, gikk i vasken. Folket samlet sig uten orden og rang utover jordene og opover bakkene mot Olavs-støtten. Det var et betagende syn å sitte oppe på haugen og se ut over den veldige menneskemasse som fylte hele det historiske slagfelt henimot Stiklestad kirke. Og man forstod at denne næsten utellelige forsamling var grepet av stedets og stundens alvor. Et utmerket arrangement med høittalere gjorde at hvert ord kunde opfattes like ut til den fjerneste plass, og hele den store forsamling fulgte gudstjenesten i dypeste stillhet og andakt. Alvorstunge og alvorlige falt biskop *Berggravs* ord. Han søkte ikke på nogen måte å bringe forsamlingen op-

i en kunstig feststemning. Det var også helt overflødig. Hans tale var derimot i høi grad nøktern og realistisk. Det stod strid om kong Olav, det har stått strid i vårt folk siden, det står strid idag, til dels om de samme problemer, og vi skal ikke hengi oss til håpet om en kunstig fred. Men det er store stunder da både den angrepne og angriperne må i smeltedigelen, det er folkets fornyelse, det er det som gir håp i striden. Idag setter vi våbnene igjen utenfor kirkedøren, imorgen løfter vi dem på ny. Kong Olav falt, men seierherrene blev beseiret, og av kampen fremgikk den nye tid.

Og i salmetonene som lød høit og rent ut over sletten, gav folket sin tilslutning til biskopens ord. Og til slutt smeltet den store forsamling sammen i stille bønn, inntil de 3 × 3 klokkeklemt lød fra den gamle kirke nede på sletten. Det hele var naturlig og høitidsstemt. Man merket åndens susen over forsamlingen. En kunde ikke motstå inntrykket av et folk som avla en bekjennelse, at de vilde holde fast ved fedrenes tro og verne om de kristelige, nasjonale og kulturelle verdier som navnet Stiklestad symboliserer. Og det er det som blir det varige inntrykk fra alle festlighetene, at det var livet og ånden som fylte, ja sprengte alle former og ceremonier.

Høit og manende og i samme ånd lød også *kongens* tale ved åpningen av det Olavs-stevne som fulgte umiddelbart efter friluftsgudstjenesten. Olavs minne mante til endrektig kamp for de verdier den store konge hadde skjenket det norske folk — det var summen av kongens tale.

Statsråd *Hasunds* foredrag på stevnet var båret av samme ånd. Statsråden utviklet hvilken betydning kristningsverket har hatt for vårt folk gjennem de skiftende tider og under de forskjellige former, og mante til å holde fast ved det vi har fått.

Som en smukk avslutning på de tre offisielle festdager kom de fremmedes hilsener i domkirken 30. juli. Det minte om at vårt folk ikke står alene, men at vi ved kristendommens seir i Norge blev et ledd i den hellige almindelige kirke, og særlig klang det klart igjennem alle talene at den norske kirke hadde hatt stor betydning også for de andre, og det lød vidnesbyrd om at Hellig-Olavs minne og legenden om hans un-

dergjørende makt efter døden var nådd langt ut og hadde holdt sig lenge.

Utenfor de offisielle fester blev det nok også gjort forsøk på å opfriske den gamle Olavs-kultus. Katolikkene har jo bygd sit kapell på Stiklestad i næsten generende nærhet av Olavs-støtten. Kapellet blev innvidd på Olavsdagen, og det var kommet en del pilegrimer fra nær og fjern. Men det hele gikk av i stillhet og voldte ingen forstyrrelse.

Det var ikke uten grunn næret frykt for at disse jubileumsfestligheter skulde bli utnyttet til katolsk propaganda og at denne kunde få en hel eller halv tilslutning. Denne frykt viste sig å være helt ugrunnet. Det må meget mer sies å være slått fast at det ikke er grobunn for nogen katolske tendenser i det norske folk. Det var naturlig å gi klart uttrykk for dette i selve festordningen, og derfor var en av vespergudstjenestene i domkirken viet reformasjonen. Den kristendomsform som festet sig efter kong Olavs død, da han blev dyrket som helgen og således selv blev en del av den religion han hadde forkynt, inneholdt momenter som måtte renses ut forat evangeliet kunde lyde helt og klart og nådemidlene virke uten menneskelige tilsetninger og uten mellemmenn mellem Gud og menneskene. Dette var innholdet av biskop *Bjønnes Jacobsens* preken. I alvorlige ord mante biskopen vår slekt til å søke tilbake til denne evangeliske kristendom, som ene kan gi lægedom for alle tidens brøst.

Kristendommen har også gitt sig utslag i et intens arbeide utad. Dette blev illustrert i en fyldig *kirkelig utstilling*, som omfattet både de forskjellige sider av kristelig og sosialt arbeide her hjemme og livsbilleder fra vår kirkes misjonsfelter. Og i forbindelse hermed den intime og fine samling av kirkelig brukskunst. Det er kirken som vårt hjem og som vår arbeidsmark som er tegnet i disse to utstillinger.

Ut over alt Norges land bar radio og høittaler ord og toner fra Norges gamle hovedstad og fra Stiklestad, og i titusener fulgte folk i dyp andakt festgudstjenestene og foredragene. Og rundt om i landets kirker blev minnet om vårt folks kristning feiret, og alle landets menigheter blev minnet om hvad kristendommen har vært for oss i de svunne tider, og det steg lov og takk op til alle gode gavers giver i ydmyg erkjennelse

av at gaven burde og kunde vært bedre utnyttet. Men olsokdagene er ikke bare minnedager, de peker også fremover og maner til forneylse av alle gode krefter i vårt folk. Vi har lov til å tro at minnefestene i 1930 har ydet et bidrag til dette, og at de i store kretser har fremkalt alvorstanker som vil leve ut over sommerens flyktende nu. De har vist, at om partiene bærer våben mot hverandre som på Stiklestad, så er det dog noget som forener, og så lenge det som binder sammen, er sterkere enn det som skiller, er det håp for vårt folk. Og denne følelse styrkes når folket stilles ansikt til ansikt med sin fortid i en stor stund. I erkjennelse av våre mange og store feil og feiltrinn tør vi tilegne oss biskop Berggravs ord på Stiklestad: «Herrens klokker kimer over oss idag.»

Sven Svensen.

BROEN

NOGEN TANKER OMKRING THORNTON WILDERS' «THE BRIDGE OF SAN LUIS REY»[1])

AV VALBORG ISAACHSEN-DUDOK VAN HEEL.

Bak oss ligger en vinter med mange ulykker og rystende begivenheter.

Det var jo slag i slag, og det for mig mest rystende av alt var dette: man levet dog rolig videre, livet gikk sin gjengse gang. Man årket ennogså å tenke på våren, på sommeren, i det hele tatt på fremtiden — uten angst, iallfall uten øket angst for lidelser som muligens ennu måtte komme, for nye katastrofer som kunde inntreffe.

Var man da blitt følelsesløs av alt som var hendt, av alt det man hadde hørt om, lest om eller lidt med dem som ulykken traff.

Var man blitt hård og likegyldig? Var man i ferd med langsomt å forstene?

Var det fortvilelsens resignasjon?

Nei, sier den unge amerikanske dikter. Det er ikke det.

Vel står vi helt rådløse overfor livets gåter, naturen omkring oss som er så vidunderlig skjønn og skapende, er samtidig så meningsløs grufull og tilintetgjørende, vi er vidner til så meget forferdelig som tar sig så grusomt og hensynsløst ut for våre øine — — — men til tross for alt dette, går man med en stille overbevisning om, at der dog er en skjult mening i alt det meningsløse, tross all spørren og søken, tross alle tvil på overflaten er der i det underbevisstes dybder hos oss alle dog et lager av håp, av stille forventning, av tillit som er ukuelig: en hemmelig viden at *nettop det aller forferdeligste må være skyggesiden av et stort lys.*

Hvad navn skal vi gi denne indre visdom? Evighetsbevisst-

---

[1]) Oversatt til norsk av Ronald Fangen.

het, Guds åpenbaring *i oss?* «Om hele verden omkring oss er en gåte, om vi enn ellers møter den evige ånd som gåtefull kraft, *i oss* oplever vi den som kjærlighet», har én av nutidens vismenn sagt.

Noget av denne indre viden, at så dog er, kommer ennogså til uttrykk i Sven Morgendugs ellers så fortvilede bekjennelser. Hans siste ord er dog: at han håper at han må ta feil, han ønsker at han må ha urett, at det kanskje bare er ham selv som er blitt blind og ikke kan se.

Thornton Wilder bruker ikke nogen av disse ord, han bruker ikke de gjengse talemåter. Det er i det hele tatt en vederkvegelse å lytte til en *ny sang!* At sangen er ny, ligger allerede i stilen, som har en strålende originalitet. Alene *den* nyter man, som om man så inn i en fremmed blomsts hjerte, når den langsomt åpner sig.

Boken må leses med andakt, med ærbødighet for de underlige, ofte groteske mennesketyper som forfatteren gjør oss bekjent med.

Ronald Fangens oversettelse er ikke bare vellykket, den er en fin omdiktning på norsk. Stilen har bibeholdt sin adel. Boken er en funngrube av fine stemninger og dype tanker, men de siste er ofte så skjære og skjulte eller av en elskelig blyghet kun antydet, at det for en overfladisk eller konvensjonell orientert leser godt kan gå an å overse dem.

Sigurd Hoel, som har skrevet et forord til den norske oversettelse, mener at den ikke er lett tilgjengelig, og at dens psykologi krever en hel del intellektuelle forutsetninger av leserne.

Det kan så være — men jeg tror at det mere kommer an på en sympatisk innstilling, om man er villig til virkelig å høre efter og følge en seers syn, i steden for allerede under lesningen å forstyrre andakten med sine egne firkantede meninger og fordommer.

Det er dog langtfra at Wilder vil påtvinge oss en overbevisning, han agiterer ikke for nogen. Han forteller oss om mennesker og om disse menneskers forvirrede, forviklede og ofte så hjerteskjærende skjebner.

En ting leser jeg gjennem alle linjer: Å, det er vanskelig å være menneske, generaliser ikke, døm aldri!

Et meget gledelig og håpefull faktum er, at denne bok, som ikke har noget til felles med de gjengse masse-romaner, som av det store publikum blir slukt for spenningens skyld — i Amerika er solgt i over 30 000 eksemplarer bare på nogen få måneder. Det betyr jo uhyre meget. Det betyr ikke mindre enn at der allerede stod et publikum *ferdig til å ta imot en diktergave!*

Man vil lese i Sigurd Hoel's forord, at det ikke bare er Thornton Wilder som kommer med noget nytt, men at amerikansk diktning for tiden har en blomstringsperiode av usedvanlig, ja forbløffende rikdom, at de unge diktere kommer med ny, funklende, frisk poesi. Nu har vi så ofte klaget og hørt klage over, at vår tid er fattig på diktere, på idealisme og poesi, at nu burde det hoppe i oss av glede.

Det første kapittel er som en prolog. Den fører oss med én gang midt inn i problemet, idet det allerede på første side fortelles at: fredag middag, den 20. juli 1714, styrtet den smukkeste bro i hele Peru sammen og slynget fem reisende i dypet! Denne bro lå på hovedveien mellem Lima og Cazco og var for lenge, lenge siden konstruert av Incas, før de spanske kom til Peru.

Og så leser vi:

«Det var en het middagstime, denne skjebnessvangre middagstime, og broder Juniper som nettop passerte rundt en klippe ved veien, stanset for å tørke svetten av sin panne og for å stirre på den lange kjede av snehvite tinder i det fjerne og på den dype dal under, fylt av grønne trær og flyvende fugler og store vidjekratt. Han var full av glede, hans arbeide gikk ikke dårlig, han hadde pàny fått åpnet mange små kirker som hadde vært lukket, og indianerne kom kravlende til den tidlige messe og sukket når miraklet åpenbarte sig, som om deres hjerter skulde briste.

Kanskje var det den rene luft fra snefjellene, kanskje var det erindringen, som et dikt, som nu fikk ham til å løfte øinene mot høidene hvorfra hjelpen skulde komme. I hvert fall følte han sig fylt av fred.

Da falt hans blikk på broen og i det samme øieblikk fyltes luften av en hvinende lyd som når en fiolinstreng springer og han så broen revne og slyge fem menesker ned i dalen under broen.

Enhver annen vilde ha sagt til sig selv: «om fem minutter kunde det ha vært mig, men broder Juniper tenkte på noget ganske annet: «Hvorfor hendte *dette* disse fem? Hvis der overhodet fantes en mening med universets liv, hvis der var nogen mening med menneskene, — ja, da måtte man sikkert kunne finne hemmeligheten i disse menneskeskjebner, hvis jordiske liv så plutselig blev avbrutt.

Enten lever vi på et tilfelle og dør ved et tilfelle eller så er der en plan både i vårt liv og ved vår død. Og i dette øieblikk bestemte broder Juniper sig for å undersøke hemmeligheten i disse fem menneskers liv, for å fatte meningen ved deres plutselige død.»

Og prologen ender med:

«Nogen sier at slikt skal vi aldri få vite og at for Gudene er vi lik de fluer som guttene dreper en sommerdag.

Men der er andre som derimot sier at ikke engang spurvene mister en fjær som ikke er blitt berøvet dem av Guds finger.»

Broder Juniper blir i seks år optatt med sine undersøkelser, han banker på alle dører i Lima, stiller tusen spørsmål, fyller utallige notisbøker i sitt forsøk på å retferdiggjøre Guds handlinger med menneskene, for å finne mening i det meningsløse for å kunne fastslå som et faktum at alle de fem tapte menneskeliv var et avsluttet hele.

Resultatet av Junipers arbeide er en veldig bok, men boken blir erklært for kjettersk. Den blir brent tillikemed broder Juniper selv. Men der fantes en hemmelig avskrift som blev bevart.

Men skjønt broder Juniper ikke fant frem, famlende mellem mange vage og motstridende antydninger av de efterlatte, (ti hvem kan forklare en annen sjels hemmeligheter?) har vi dog fornemmelsen av, at dikterens mening er, at døden kom til disse mennesker i den beleilige tid, i Guds time. Den kom som en forsonende forløsning, som en svalning over den hete panne. Til tross for all gru kommer der ennogså et lettelsens sukk over leserens leber, når det forferdelige skjer.

Ti disse mennesker var ikke bare ferdige med dette liv, men med dikteren aner vi, at de tross alt var modne for en ny dag.

Det er det skjønne ved denne bok, det er det store syn som en Seer gjør oss delaktig i: at disse lidende mennesker, hvis liv efter det ytre kun var sønderrevet, uferdig og forfeilet, dog eiet en skjult helligdom som en smertefull, tornekronet kjærlighet hadde bygget sig i hjertets dyp, hvor, fra dunkle altre, hvite kjerter lyser fred — en uanet kjerne, hvor-omkring personlighetens muligheter hadde festnet sig — en bevart knopp, ferdig til at folde sig ut i evighetens sommer.

Og boken slutter med de vidunderlige ord: «Det finnes et land for de levende, og et land for de døde, og broen er kjærlighet, det eneste som lever videre, det eneste som har mening.»

Bergen, mars 1930.

Valborg Isaachsen-Dudok van Heel.

LITTERATUR

Dyrekjøpt av *A. M. Hutchinson.* Oversatt (ypperlig!) av mag. art. Aslaug Michelsen. Kjøbenhavn, Haases forlag.

En privat litteraturskjønner sa en dag: En god prøve på en bok er det når man nærmer sig slutten, — hvad man da uvilkårlig sier ved sig selv, enten: gid dette hadde vært lengere. Eller: nu har jeg da snart ekspedert den.

Men det er farlig å anlegge en slik målestokk, for den er jo lovlig subjektiv. Mellem folk som forstår hverandre er den likefullt en betegnende karakteristikk. Og med all min uvilje mot tykke bøker, ønsket jeg at denne Hutchinson skulde vært lengere. Man leser den ikke bare, man optas i dens krets, man vanker i disse menneskers selskap. Og man befinner sig vel der, fordi der er prikk over i'en, der er noget som gjærer, og som også angår en selv.

I denne Hutchinson er det hjemmet og kvinnens arbeide utenfor som er gjærstoffet. Forfatteren har senere benektet at han har villet banlyse gifte kvinners selvstendige erhverv. Kvinnesakskvinnene rykket nemlig ut, og da blev han redd. Og H. kan nok på sett og vis benekte at der er nogen tendens — «jeg har bare latt livet gå sin gang, og så gikk det altså slik,» sier han. Men livets lærepenge er klar nok. Den går ikke egentlig ut på at en husmor ikke kan ha noget å gjøre utenfor hjemmet. For denne romanen stikker meget dypere enn til dette blott erhvervsmessige. En kvinnelig leser karakteriserte det forleden slik: «En hustru kan godt ha *arbeide* utenfor hjemmet, men hun kan ikke ha en *livsgjerning* utenfor hjemmet.» Og det er nettop denne siste oplevelse som er skjebnesvanger i denne boken. Morens sjel, hennes instinkter, hennes hengivenhet blir delt. Det vil si: hun *kan* ikke deles — slik som hun tror —; der åpenbarer sig et enten-eller. Og de rystende erfaringer bringer henne til slutt til å bryte overtvert med sin glimrende karriere og velge mann og barn. For sent?

Der er en anti-moderne air over denne boken. Den er nemlig antirasjonell. Man merker stadig at klokskapen og «det eneste fornuftige», er det blendverk og den livsløgn som bringer ulykken over dette inntagende, begavede menneske. Hele vår tilværelse er jo nu eftervert innrettet efter parolen «rasjonelt fjøsstell». Hos Hutchinson dukker de primitive sannheter frem i form av livsrealiteter som ikke ustraffet lar sig skyve tilside.

Boken er «gammel», oversatt 1925, men der er ingen bedre av årets grøde. Og hvad er dette for en uvane at vi bare skal lese «nye» bøker?

Eivind Berggrav.

Protestantismen ved skilleveien. Av *Einar Edwin.* (Gyldendal).

I den foreliggende lille bok har sogneprest Einar Edwin samlet tre avhandlinger. Bokens hensikt er visselig den å orientere almenheten med hensyn på den religiøse problemstilling, der er skapt ved den såkalte liberale teologi. Og jeg tror boken egner sig meget vel for dette formål. Den er velskreven, den er kortfattet, den er klar og den er helt ærlig. Personlig setter jeg for min del størst pris på bokens første avhandling. Den har titelen: *Autoriteten flytter sig.* Og den viser — efter mitt skjønn på en overbevisende måte — hvorledes autoriteten har forskutt sig fra den ene «objektive» sannhetsgaranti til den annen for til slutt å ende i subjektiviteten. Det vil si i dette i menneskets indre som Luther i Worms kalte *samvittigheten.* På mig virket denne sogneprestens fremstilling opbyggelig. Og det er det beste jeg kan si om religiøs litteratur. Det høieste.

Den næste avhandling bærer titelen: *Guds kongedømme.* Den inneholder vel som sognepresten selv sier ikke noget egentlig nytt. Den representerer den liberale retnings berettigede og sunde ønske om gjennem all dogmatisk omhylling å kunne trenge frem til Jesu oprinnelige religion. — Jeg er for min del enig i det liberale grunnsyn. I særdeleshet også enig i dette, at hvad man virkelig vet om Jesus Kristus og hans lære, hans liv og hans død, det må man løse ut av det vev av dogmatikk hvori det ut gjennem århundrene er blitt omspunnet. Jeg har imidlertid en bemerkning å gjøre. Jeg tror der må legges en sterkere vekt på alt dette som henger sammen med Jesu død enn liberalismen vanligvis gjør. Også jeg tror at det er meget vesentlig ved Kristus at han er *læreren,* der fordrer *efterfølgelsen* og gjennem efterfølgelsen den skrittvise etablering av himmerikes rike som en dennesidig virkelighet og en hinsidig virkelighet. Men jeg tror på den annen side at der ligger noget dypt mysteriøst inneslutttet i dette med Jesu døds betydning. Og det virker på mig som vilkårlig, når man i relativ taushet forbigår ord og handlinger av Jesus, der synes å vise at han selv har lagt en særegen vekt på sin død. Efter mitt kjennskap til sogneprest Edwins innstilling tror jeg å ha bemerket, at han også selv er grepet av det som ligger inneslutttet i nettop dette. Når disse ting næsten helt trer tilbake i det billede han i sine avhandlinger her tegner av kristendommen i dens vesen, da formoder jeg at dette er å opfatte som en reaksjon mot den magiske blodkultus han med rette tar så bestemt avstand fra. Jeg tror imidlertid på min side, at det vil være godt om man også gir et uttrykk for de sider av kristendommen, som vel vanskelig kan fremstilles i helt klare tankeformer, men ikke desto mindre har en veldig makt over deres sinn, som søker hvile i kristendommen.

En annen ting, som efter mitt skjønn på det nærmeste henger sammen med hvad jeg ovenfor har påpekt, er en viss kjølighet i den følelsesmessige innstilling overfor Jesu Kristi person således som sikkert også sogneprest Edwin tenker sig ham som levende hos Gud. Jeg tror jeg vil uttrykke det så, at liberal teologi er litt tilbøielig til å la det følelsesmessige avløse av noget som mer ligner beundring. Også heri ligger visselig en berettiget reak-

sjon mot en masse usant og sentimentalt snakk. — Men også her mener jeg man må være forsiktig for ikke å komme til å kaste barnet ut med badevannet. Jeg tror Kristuskjærligheten som den navnlig har funnet skjønne og ophøiede uttrykk i våre nadversalmer er en genuin kristelig verdi, som bør søkes bevart og efter min tenkemåte meget vel kan bevares sammen med et liberalt grunnsyn.

Ut fra begge disse i sammenheng — en mystisk vurdering av *Jesu død* og en følelsesmessig innstilling overfor Kristus *levende i transcendens* — ut fra begge disse i sammenheng kan jeg for min del ikke slutte mig til den setning, som finnes i slutningen av sogneprest Edwins avhandling om Guds kongedømme. Sognepresten sier: «For det menneske som ved Jesu åndsinnsats i verden er kommet til troen på Jesu Gud, er kommet inn i hans kongedømme, er alle oversanselige mellemvesener i det levende forhold mellem Gud og hjertet overflødige.» Det er mulig at dette er riktig. Men der er vel å merke stillet op en ganske overveldende betingelse. «Å være kommet til troen på Jesu Gud og å være kommet inn i hans kongedømme», det tør i sin fulle og virkelige realisasjon være en tilstand som vel nettop mange av oss der sogner til liberal-teologisk tenkning ikke så lett synes oss å ha opnådd. Nettop tvilen overfor «troen på Jesu Gud» og den lidelsesfulle følelse av avstanden fra Guds kongedømme vekker efter mitt skjønn en umiddelbar følelse av behovet for en mellemmann. Jeg kan heller ikke forstå, at denne umiddelbare følelse står i nogen prinsipiell motstrid med liberalt tenkesett. Og jeg kan ikke frigjøre mig fra den opfatning, at denne trang til en mellemmann synes å ha optrådt meget universelt hos alle kristendomstyper. Dette har imidlertid ikke noget å gjøre med rangeringsspørsmålet mellem Gud og Kristus.

I det siste avsnitt: *Protestantismen ved skilleveien* hevder sogneprest Edwin efter mitt skjønn med rette, at religionen i sin almindelighet og protestantismen i særdeleshet oplever en skjebnetime. Og at det er av den største viktighet for de kommende slekters religiøse innstilling at religionen *som lære* betraktet lar sig korrigere til overensstemmelse med *virkelig viden* og på virkelig viden hvilende livsanskuelse. Heri er jeg helt og fullt enig.

Jeg anbefaler sogneprest Edwins bok til lesning for alle dem som ikke i sin samvittighet føler sig bundet av et ortodoks syn. *De* vil ha utbytte av boken. For dem, som på forhånd har inntatt ortodoksiens standpunkt vil boken — som enhver «liberal» tilkjennegivelse — bare skape forargelse og derfor ikke opfylle den hensikt den har fra forfatterens hånd.

Kristen Andersen.

Passio Olavi. *Eiliv Skard* sette um frå latin. *Carsten Lien* rita band og bunad. Det Norske Samlaget gav ut. (Oslo 1930, 83 s.).

I tall på bøker og småskrifter har Olavslitteraturen i minneåret vært rik. Den vil ruve godt i katalogene; men i hyllene lite. For bøker og skrifter har vært tynne, og innholdet alt i alt lite merkverdig. Alle våre historikere har i år hatt et eller annet å si og trykke om Hellig Olav. Allikevel er resultatet blitt magert. — Rent

videnskapelig vet vi ikke mer om Olav iår enn vi visste ifjor. Ingen har kunnet legge frem nye resultater som vil bli stående. Jo kanskje ett, men det er negativt: aldri før har vi fått et så overveldende inntrykk av hvor lite vi faktisk vet om Olav Haraldson den hellige. Av Snorres mektige Olavssaga står bare småbiter igjen efter den historiske kritikk.

Alle som har skrevet om Olav iår har gjerne villet være historisk sannferdige, har villet skildre Olav som han virkelig var, — hvilket har vært umulig da ingen vet det.

I flommen av Olavslitteratur er det derfor velgjørende å finne et skrift som ikke gir sig ut for å være videnskap, som ikke vil fortelle om hvordan Olav var, men hvordan folk et århundre senere så på ham. Det er boken om Passio Olavi, lidingsoga og undergjerningane åt den heilage Olav.

Dette er en oversettelse av et latinsk skrift fra annen halvdel av 12. årh. Hverken oversetteren eller leserne tror at det som står der er historie; men god litteratur er det allikevel. Dessuten var det meget nyttig at boken nu blev oversatt, slik at også vi ikke latinkyndige kan lese samlet på et sted om de fleste av Olavs undere. Fortellingene har nemlig betydelig historisk verdi, selv om de er uten betydning når vi skal tegne et billede av den historiske Olav.

Det er en nydelse å lese Skards oversettelse. Hvis det ennu finnes folk som mener at landsmål er noe så nær det samme som vulgærmål, skulde de lese denne boken. Sproget i den er et vakkert høitidsmål, en ren og «høglagd» stil som riksmålet idag ikke kan fremvise maken til. Ordene er litt utenfor det daglige, men virker allikevel ikke fremmede. Det er vakkert norsk bibelmål; minner mest av alt om den gammelnorske homilieboken.

Carsten Lien har komponert et vakkert omslag, og utstyret er i det hele tatt slik at boken er blitt også det fineste verk i årets Olavslitteratur.

Sverre Steen.

Lovisenberg.

«Det sies at diakonissesaken ennu efter 60 års arbeide er lite kjent utover by og land,» — slik står der i et lite hefte: «Diakonissehuset og dets arbeide», som iår er utgitt fra Lovisenberg. Årsaken er efter mitt skjønn uhyre nærliggende: Lovisenberg har aldri lagt an på reklame. Det eiendommelige for velgjørenhetsarbeide i vår tid er jo konkurranse og reklame. Begge deler har Lovisenberg med vilje forsaget. Nettop derfor står også Diakonissehuset så usedvanlig høit og rent i deres bevissthet som kjenner dets arbeide — ikke minst hos Norges læger. Der er også noget betegnende ved dette illustrerte hefte som nu er utgitt. Mens alle andre den slags institusjoner og foreninger pleier fylle op i sine årsberetninger med billeder av styre, forstanderskap, leder og lederinne o. s. v., fins der ikke i Lovisenbergheftet et eneste personbillede — ut over den avdøde stifters, Kathinka Guldbergs. Det hele ånder av gjerning, tjeneste, ikke et ord om personer.

«Kirkens forlengede arm» har man kalt diakonissegjerningen. Man kunde mer betegnende sagt: kristentjenestens skjulte hånd.

Når det derfor sies at diakonissesaken «er lite kjent» blandt folk,

så må man minnes hvad den gamle arbeideren oppe på Kølnerdomens spir svarte da besøkeren innvendte at intet publikum jo kom til å få se hans omhyggelige ciselørarbeide med stenene deroppe, — han svarte: Gud er mitt publikum. For diakonissene gjelder det samme i stort mon. Men for dem som har sett deres livsgjerning og kanskje har merket deres milde og sterke hånd, blir der tilbake en dyp takknemlighet og lykke over at vi har dem iblandt oss.

Heftet vil alle nok kunne få ved å skrive til Lovisenberg efter det.

Eivind Berggrav.

På Sjø og ved Land. Av *Sv. Schartum.* 164 sider. A/S Lunde & Co., Bergen 1929.

Farende Folk. Av *Sv. Schartum.* A/S Lunde & Co., Bergen. III oplag 1929. 157 sider.

Generalsekretær Schartums virkelighetsskildringer fra sjømannslivet og Sjømannsmisjonens arbeide er meget interessante å lese, — nøkternt og fordringsløst skrevet av en god penn. Nettop ved det at de skildrer virkeligheten får de sin verdi. Når man, som jeg nu har gjort, leser alle hans 4 bøker (tidligere utkommet: Underlige veier og Livet derute) i trekk, kan det bli noget ensformig, — men de holdt dog interessen fangen til de alle var lest. Efter en sådan lesning i flukt, kunde man ha lyst til å spørre: hvorfor er det alltid kapteinen eller tømmermannen som representerer kristendommen ombord, — hvorfor aldri f. eks. maskinmesteren eller båtsmannen? Nuvel, det er formalia, — realia er gode. — Disse fortellinger er også beregnet på oplesning i kvinneforeninger, der arbeider for Sjømannsmisjonen. Og dertil er de vel anvendelige. Men ut fra nogen års erfaring i dette arbeide, vil jeg bemerke, at disse mange småfortellinger har sin store svakhet. De fester sig lite, og interessen holdes ikke fangen fra møte til møte. Derfor tror jeg den form for fortellinger fra dette felt, som sogneprest Ivar Welle har gitt i sin bok Hav og Himmel, har stor fordel: han har sveiset momentene til en sammenhengende fortelling om 1 mann, der oplever det alt, om han ikke selv alltid er hovedpersonen. Selvfølgelig blir sammenhengen noget løs, — men spenningen holdes oppe, — og foreningens medlemmer vil ikke forsømme noget møte for sammenhengens skyld. Schartum har i Farende Folk gjort noget lignende: Kaptein Heie, — og forsøket er falt godt ut.

Anton Bøckman.

NOTISER

CHRISTIAN SCIENCE

I anledning av Pierre Janets omtale av Mrs. Eddy (aprilheftet: «Psykoanalysens Ahner») har vi fra Christian Science's pressekomité her i Norge (committee on Publication) mottatt et langt og skarpt motlegg, som vi ikke kan gi plass for. Der foreligger på norsk og dansk så mange fremstillinger av Christian Science at enhver som ønsker det lett kan bli orientert. Janets fremstilling var en medisinsk-psykologisk fremstilling av hans syn på de historiske tråder, mens den religiøse vurdering av et så vidt utviklet livssyn som Christian-scientistene selvfølgelig også vil måtte se saken fra andre sider.

«DANSKE VÅPEN» PÅ STIKLESTAD 1030

Folkehøiskolestyrar Nils Sivertsen har ønsket at der blev gjort opmerksom på at jeg i min bok «Brytningene om Olav og Stiklestad» ved den korte gjengivelse (s. 34) av hans interessante artikler i K. & K. desember 1929, har outreret hvad han sa om bondehærens «danskhet». Sivertsens interesse var ikke å få frem noget om danske deltagere i bondehæren, men å peke på at bondehæren ikke kan tydes som uttrykk for noe a l m e n t n o r s k f o l k e h a t m o t O l a v. Til prov for dette var det han pekte på at hæren var leid av den danske konges opbud i norske fylker, en tvungen hær, ikke en frivillig; og i den anledning citerte han om denne hæren Tormods linje: «d a n s k e v å p n s v i d e». Dette behøver — mener han — ikke bety at noen stor post av hæren var dansker, men trolig nok var det en dansk flokk med biskop Sigurd, og kong Knut hadde vel sørget for god utrustning med våpen; men i det hele er det efter Snorre den norske leidangen, samlet efter d a n s k bud og vilje for å tjene den d a n s k e konge. — Denne utgreiding vil jeg gjerne få frem, fordi jeg i min bok ikke hadde foranledning til å referere hvad der var Sivertsens hovedinteresse: dette å avvise «folkehatet» mot Olav. Men i hovedsaken synes jeg fremdeles at efter dette blir bondehæren et d a n s k o r g a n. Og dette mener jeg i det minste er temmelig ensidig. Men i Sivertsens artikler var dette punkt jo ikke centralt, så det var skade om dens mange positive og fyldige partier skulde skygges av en slik biting.

Eivind Berggrav.

Redaktørens adresse: Tromsø.
Redaksjonssekretæren, Universitetsstipendiat *Sverre Steen:* Gyldenløvesgt. 18II, Oslo